Kmetijska šola na Grmu - Novo mesto

IZVESTJE

za šolsko l. 1929-30 in upravno l. 1930

Na Grmu 1931

Kmetijska šola in Grmič – Novo mesto

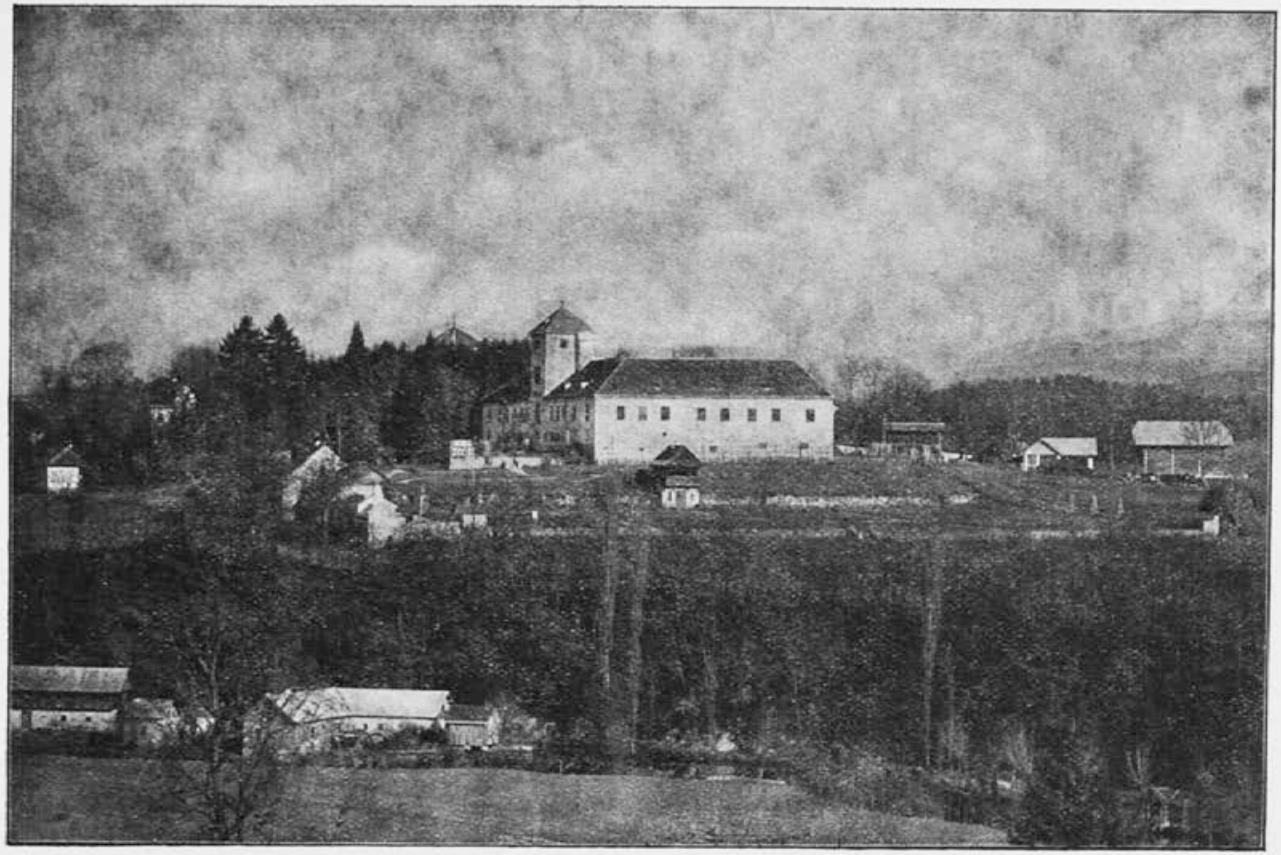

Kmetijska šola na Grmu - Novo mesto

IZVESTJE

za šolsko leto 1929/1930 in upravno leto 1930

Na Grmu 1931

Natisnila tiskarna „Merkur“ v Ljubljani
(Predstavnik Mihálek Otmar)

Šola.

Kratki podatki o uredbi zavoda.

Kmetijska šola na Grmu, ki je bila pred 57 leti otvorjena na Slapu pri Vipavi in se je l. 1886 preselila na Grm, je namenjena izključno izobrazbi kmečkih sinov, bodočih gospodarjev. Ves njen ustroj je prilagoden temu namenu. Ker bi bila uspešna vzgoja in strokovni pouk nemogoč, če bi učenci ne stanovali skupno v zavodu, ima šola dokaj lepo opremljen internat za okroglo 50 gojencev, kjer uživajo vso oskrbo. Teoretični pouk se ponazoruje in dopolnjuje na posestvu, ki se bavi z vsemi za slovenskega kmeta važnimi gospodarskimi panogami in ima vse potrebne gospodarske zgradbe.

Zavod in gospodarstvo ima sodobnim razmeram odgovarjajoč obrat. Razsvetljava je električna, prav tako pogon raznih strojev, v vse prostore je napeljan vodovod.

Pouk v šoli.

Uredba pouka ustreza zlasti potrebam kmetovalcev v bivši Kranjski; zaradi različnih gospodarskih razmer med Gorenjci in Dolenjci je šola razdeljena v dva ločena in samostojna razreda, namreč v letno šolo in zimsko šolo.

V letni šoli, ki traja eno leto in sicer od začetka novembra do konca oktobra z enomesečnimi počitnicami v avgustu, se poučujejo vsi predmeti slovenskega gospodarstva. Je torej pripravna za učence iz vseh delov naše ožje domovine. V to šolo lahko vstopijo kmetski sinovi, ki imajo štiri razrede osnovne šole ali pa so dovršili na zavodu pripravljalni tečaj, ki je opisan spodaj.

V zimski šoli traja pouk tudi eno leto, a v dveh zaporednih zimah po 5 mesecev (november, december, januar,

februar, marec) in je namenjena samo kmetskim sinovom iz nevinorodnih krajev. Tu se ne poučuje vinogradništvo in ne kletarstvo; pouk je sploh omejen večjidel na šolsko sobo in na dnevna gospodarska opravila, ki jih je tudi v zimskem času treba izvrševati. Izostanejo pa popolnoma pozno-spomladanska, poletna in jesenska dela v vseh gospodarskih panogah, kar je znaten nedostatek te šole. Vstop v zimsko šolo je mogoč pod istimi pogoji kot v letno.

Da bi s svojim poukom zajela vso deželo in omogočila strokovno šolanje tudi kmetskim sinovom iz krajev, kjer ni in v doglednem času še ne bo vsaj 4 razrednih osnovnih šol, je grmska šola uvedla petmesečni pripravljalni tečaj za vse one učence, ki nimajo 4 razredov osnovne šole, pa žele vstopiti v redno letno oz. zimsko šolo. Traja od 15. maja do 15. oktobra in se v njem poučujejo pripravljalni predmeti, ki so potrebni za podlago poznejšemu strokovnemu šolanju, v času izven šolskega pouka pa opravljajo učenci tega tečaja vsa dela v gospodarstvu, kar jim pozneje pri pouku zelo koristi.

Pouk v šoli je razdeljen na predmete, ki se poučujejo v posameznih razredih tako-le:

Predmeti	Pripravljalni tečaj	Letna šola		Zimska šola	
		Tedenske ure		Tedenske ure	
	Tedenske ure	I. tečaj	II. tečaj	I. tečaj	II. tečaj
Verouk	1	1	1	1	1
Slovenščina	2	3	2	3	2
Računstvo	2	3	2	3	2
Geometrija, zemljemerstvo in risanje	2	2	1	2	1
Fizika	1	2	—	2	—
Kemija	1	2	1	2	2
Kmetijski prirodopis	2	2	1	2	1
Poljedelstvo	—	3	2	3	2
Travništvo	—	1	2	2	2
Vinogradništvo	—	2	2	—	—
Kletarstvo	—	2	2	—	—

Predmeti	Pripravljalni tečaj	Letna šola		Zimska šola	
		Tedenske ure		Tedenske ure	
	Tedenske ure	I. tečaj	II. tečaj	I. tečaj	II. tečaj
Sadjarstvo	—	2	2	2	3
Uporaba sadja	—	1	—	—	2
Vrtnarstvo	—	1	1	1	1
Živinoreja	—	3	3	3	3
Mlekarstvo	—	1	2	1	2
Živinozdravstvo	—	1	1	1	1
Čebelarstvo	—	—	1	—	1
Kmetijsko gospodarstvo	—	2	2	2	2
Kmetjisko knjigovodstvo	—	—	2	—	2
Kmetijsko zadružništvo	—	1	1	1	1
Kmetijsko kupčijstvo	—	—	1	—	1
Kmetijska zakonodaja	—	—	1	—	1
Domovinoznanstvo, zemljepis in zgodovina	1	1	1	1	1
Srbohrvaščina	1	1	—	1	—
Petje	1	2	1	2	1
Telovadba	2	2	2	2	2

Teoretični pouk se vrši pozimi dnevno 5 ur dopoldne in 1—2 uri zvečer, poleti pa samo dopoldne in sicer v letni šoli 6 ur, v pripravljalnem razredu 2 uri.

Snov posameznih predmetov je obrazložena v »Izvestjih« kmetijske šole na Grmu za l. 1927/28 in 1928/29 in se letos zaradi važnejših obravnav ne ponavlja.

Praktični pouk.

Posebno skrb posveča šola praktičnemu pouku, na katerega se naslanja šolski pouk. Praktični pouk obsega razkazo-

vanja (na pr. orodja, strojev, gospodarskih naprav itd.), praktične vaje in praktična dela, pri katerih se učenci urijo v vseh gospodarskih opravilih. Za praktična dela odpade dnevno ves čas, v katerem niso učenci v učni sobi. Gleda se zlasti, da se učenci ne odvadijo delati; kajti zavod ne vzgaja gosposkih ljudi, temveč bodoče kmetske gospodarje, ki morajo znati prijeti za vsako delo in sicer prijeti z razumom in prevdarkom. Za delo v gospodarstvu nudi dovolj prilike obširno posestvo, ki obsega polja, travnike, vinograde, sadne vrtove, zelenjadne in cvetlične vrtove, hleve, svinjak, kurnico, čebelnjak, vinsko klet in sploh vse, kar more koristiti izobrazbi kmetskega mladeniča.

Učenci se vrste v tedenski službi kot: gospodar, ki ima nadzirati vse gospodarstvo, reditelj, ki skrbi za red med učenci, službujoči učenci v hlevu, svinjaku, drevesnici, kleti, poizkuševališču itd., pa opravljajo dela dotične gospodarske panoge.

Hišni red.

Za vzorno disciplino in enotno, smotreno vzgojo kmetskih sinov je na grmski šoli dobro poskrbljeno. Med učnim osobjem je poverjena ta važna naloga prefektu, ki vodi internat in stalno nadzoruje vsa dejanja gojencev. Vzgajajo se v točne, resne bodoče gospodarje, zveste državljane in zavedne člane svojega naroda. Nič ni prilike za brezdelje, vsak hip je določen svojemu namenu: Ko zjutraj gojenci vstanejo in opravijo jutranjo molitev, se prične učenje, da se pripravijo za šolski pouk. Po šoli imajo opoldne 1 uro odmora za kosilo in da se pripravijo za praktično delo. Po delu je nekaj odmora, nato pa učna ura, da ponove v šoli predavano snov, spišejo naloge in si vtisnejo v spomin vse, kar so novega slišali. V prostem času razpolagajo z dijaško čitalnico, ki je urejena kot vzorna kmetska čitalnica s knjižnico, kjer dobe strokovno in bogato leposlovno čtivo. V čitalnici imajo tudi društveni prostor za svoje društvo, kjer se vadijo v društvenem delovanju, predavanjih, deklamacijah itd. Društvo je samostojno in mu je glavni namen samovzgoja, prijateljstvo in smisel za prostovoljno smotreno delo. Uspešno tudi preprečuje skrivne, kvarne pojave skupnega življenja. Odbor si gojenci izvolijo, ravno tako sodnike, ki presojajo prestopke in součence primerno po posebnem na-

vodilu kaznujejo. Društvo izdaja od časa do časa tudi list »Brazda«, kamor pišejo gojenci članke strokovne pa tudi leposlovne vsebine in se tako tudi v pisani besedi vadijo za delo med kmetskim narodom in za njegovo izomiko in napredek. Vse društveno delo stalno nadzira prefekt; kajti potrebuje enotnega, stalnega in skrbnega nadzorstva. Rodi pa zelo lepe uspehe.

Ob nedeljah in praznikih se udeleže gojenci skupno in pod nadzorstvom službe božje in pridige, nato imajo dopoldan prost izhod. Popoldne gredo po predhodni privolitvi ravnateljstva ali na izprehod, ali imajo kake vaje (zlasti gasilske) ali učenje. Brez posebnega dovoljenja ne sme noben učenec ne ob nedeljah ne v delavnik oditi iz zavoda.

Sprejemni pogoji.

V Kmetijsko šolo na Grmu se sprejemajo sinovi kmečkih staršev, ki ostanejo po dovršenem šolanju na kmetiji in ustrezajo tem-le pogojem:

1. Niso mlajši od 16 in ne starejši od 20 let, kar dokažejo z rojstnim in krstnim listom;

2. so telesno in duševno zdravi, kar se zdravniško ugotovi ob vstopu v zavod;

3. so moralno neomadeževani, kar posvedočijo z nravstvenim izpričevalom;

4. so dovršili osnovno šolo in sicer:

a) za sprejem v pripravljalni tečaj kakršnokoli (lahko tudi enorazredno) osnovno šolo;

b) za sprejem v letno ali zimsko šolo 4 razrede z dobrim uspehom dovršene osnovne šole. V obeh slučajih se šolska izobrazba dokaže z izpričevalom zadnjega razreda (ne z odpustnico).

Učenci se dele na štipendiste (brezplačne) in plačujoče. Prvi se šolajo popolnoma brezplačno, drugi pa malo manj kot brezplačno, kajti za vse stroške šolanja plačajo mesečno le 150 Din.

Brezplačnih mest ima zavod 35.

Natečaj za sprejemanje v p r i p r a v l j a l n i t e č a j razpiše šola v marcu in sprejema prosilce vsako leto v aprilu.

Vsa mesta v tem tečaju so popolnoma brezplačna in imajo tečajniki tudi pri sprejemu v redno letno oz. zimsko šolo prednost pred ostalimi prosilci za brezplačna mesta.

Sprejem v letno šolo se razpiše vsako leto v avgustu in se učenci sprejemajo do 10. oktobra.

Sprejem v zimsko šolo se objavi vsako drugo leto v istem času kot v letno šolo.

Kako je vlagati prošnje in vsa druga potrebna navodila se točno določijo v razpisu, ki ga ravnateljstvo objavi v strokovnih in drugih listih.

Šolsko poročilo za šolsko leto 1929-30.

Osebje.

V šolskem letu 1929/30 je bilo osebje učiteljskega zbora zmanjšano na najnižje število, odkar se je šola preuredila v sedanjo obliko, če izvzamemo seveda vojno dobo. Ravnatelj zavoda inž. A. Podgornik je bil takoj v začetku šolskega leta imenovan na važno mesto načelnika kmetijskega oddelka pri kr. banski upravi v Ljubljani in je svojo dolžnost prevzel začetkom decembra 1929. Tako so ostale na zavodu le štiri učne moči, ki so žrtvovale vse svoje sile in svoje zmožnosti, da je šola uspešno nadaljevala svoje delo. Odišlega ravnatelja je zastopal prof. ing. Fr. Kotlovšek, ki je vodil ravnateljske posle.

Učiteljski zbor so tvorili:

Stalni učitelji:

1. Inž. Anton Podgornik, načelnik kmetijskega oddelka kr. banske uprave in ravnatelj, je prevzel takoj začetkom šolskega leta dolžnosti načelnika in ni poučeval.

2. Inž. Franc Kotlovšek, profesor, poučeval poljedelstvo, vrtnarstvo in gospodarstvo in nekaj drugih predmetov. Poverjeno mu je bilo zastopstvo ravnatelja in vodstvo zavoda. Vodil je poleg tega poljedelsko in vrtnarsko panogo.

3. Inž. Matko Absec, profesor, poučeval živinorejo, mlekarstvo in travništvo ter nekaj stranskih predmetov. Vodi živinorejo, mlekarstvo in travništvo.

4. Ludovik Puš, prefekt, poučeval čebelarstvo, slovenščino, računstvo, geometrijo in petje. Vodi vzgojo v internatu in zavodovo čebelarstvo.

5. Anton Flego, strokovni učitelj, poučeval sadjarstvo z uporabo sadja, vinarstvo in kletarstvo. Vodi sadjarstvo, vinarstvo in kletarstvo.

Pomožni učitelji:

1. Inž. Ivo Zobec, gimnazijski profesor, poučeval kemijo, prirodopis in domovinoznanstvo.
2. Ivan Pečnik, šmihelski kaplan, verouk.
3. Josip Stupar, vet. nadzornik, živinozdravstvo.
4. Inž. Franjo Šulgaj, šum. svetnik, gozdarstvo.

Pisarniško osebje:

1. Jože Pavlič, računovodja, je opravljal računske posle na zavodu.
2. Rozina Mrak, upravna pis. uradnica, je izvrševala pisarniška dela in strojepisje.

Stalno osebje gospodarstva:

1. Franc Valentinčič, vrtnar, je praktično uril učence v vrtnarstvu ter je po navodilih strokovnega učitelja opravljal vrtnarska dela.
2. Ivan Kastrevc, sadjar in kletar, je praktično vežbal učence v sadjarstvu in kletarstvu ter opravljal po navodilih te posle na zavodu.
3. Franc Žibert, opravnik, je podrobno nadzoroval dela pri splošnem gospodarstvu ter praktično navajal učence v teh opravilih.
4. Leopold Pipan, kolar, je izvrševal kolarska dela in učil učence popravljanja gospodarskega orodja.
5. Franc Mlakar, viničar, je oskrboval šolske vinograde v Trški gori in v Smolenji vasi.
6. Jože Jerman, čuvaj, je vršil službo čuvaja in šolskega mizarja.

Stalno osebje internata:

1. Jože Pirnar, hišnik, je opravljal dolžnosti hišnika.

Pouk.

V šolskem letu 1929/30 se je vršil pouk v letni šoli, v I. tečaju zimske šole in v pripravljalnem tečaju. Šolsko leto se je zaradi izmenjave podov v učilnicah pričelo 15. novembra s šolsko službo božjo v farni cerkvi v Šmihelu in nagovorom ravnatelja. Po otvoritvi se je vršil sprejemni izpit iz slovenščine in računstva, ki so ga napravili vsi gojenci. Vstopilo je 52 učencev in sicer 32 v letno šolo in 20 v zimsko šolo.

I. tečaj se je zaključil v obeh razredih dne 31. marca z razdelitvijo polletnih obvestil o napredku. Učenci letne šole so vstopili v II. tečaj, učenci zimske šole so odšli domov, da se v prihodnjem šolskem letu vrnejo v II. tečaj zimske šole.

Po odhodu gojencev zimske šole se je razpisal sprejem v pripravljalni tečaj, ki se je pričel dne 15. maja in zaključil dne 15. oktobra. Vstopilo je vanj 15 učencev, dovršilo 14, ker je bil eden izključen.

Letno šolo, ki je trajala od 15. novembra 1929 do 13. oktobra 1930, so obiskovali in dovršili ti-le gojenci:

1. Črnoga Viktor, Variša vas pri Makolah (Štajersko);
2. Fugina Peter, Čeplje 7 pri Nemški Loki;
3. Fugina Peter Stanislav, Čeplje 3 pri Nemški Loki;
4. Hočevar Alojzij, Dobruška vas pri Škocijanu;
5. Kerin Karol Štefan, Sv. Križ pri Kostanjevici;
6. Konda Anton, Sodinja vas pri Semiču;
7. Kovač Anton, Sela pri Osilnici;
8. Kovač Vladimir Jožef, Dvor pri Žužemberku;
9. Kovačič Anton, Mali vrh pri Mirni peči;
10. Lavrinc Franc, Gornja Rečica pri Laškem;
11. Nadrah Franc, Mrzlo polje pri Stični;
12. Nemanič Anton, Želebej pri Metliki;
13. Pajk Stanislav, Krka pri Stični;
14. Pinterič Andrej, Vel. Obrež pri Brežicah;
15. Podgoršek Anton, Podgorje pri Brežicah;
16. Potokar Alojzij, Polje pri Višni gori,
17. Prešern Ivan, Smolenja vas pri Novem mestu;
18. Slak Jernej, Dobrava pri Dobrniču;
19. Svetec Pavel Luka Ferdinand, Leskovec pri Krškem;
20. Štukelj Jožef, Trebnji vrh pri Semiču;
21. Šuklje Jožef, Trnovec pri Metliki;

22. Šušteršič Jakob, Medno pri Št. Vidu nad Ljubljano;
23. Tičar Ignacij, Litija;
24. Vizlar Jožef, Gmajna pri Raki;
25. Zabukovec Jožef, Nova vas pri Rakeku;
26. Zamar Ciril, Medana pri Gorici;
27. Zaviršek Anton, Krška vas pri Krki;
28. Žalec Jožef, Špeharji ob Kolpi;
29. Žerjav Mihael, Brezina pri Brežicah.

Med letom so izstopili:

1. Ferlic Jožef, Draga pri Medvodah;
2. Gregorevčič Stanislav, Mali vrh pri Brežicah;
3. Špehek Franc, Lož.

Zimsko šolo I. tečaj so obiskovali in dovršili:

1. Antončič Jožef, Male Dole pri Št. Vidu na Dolenjskem;
2. Butija Janez, Podlipovica pri Medija-Izlakah;
3. Cerar Franc, Domžale;
4. Čop Janez, Podhom pri Bledu;
5. Draksler Ernest, Sv. Štefan pri Hrastniku,
6. Erzar Lovrenc, Pšenična polica pri Cerkljah (Gor.);
7. Gornik Jožef, Grahovo pri Cerknici;
8. Hladnik Franc, Petkovec pri Rovtah;
9. Hribar Franc, Zalog pri Komendi;
10. Jenko Franc, Suha pri Kranju;
11. Kovač Alojzij, Grahovo pri Cerknici;
12. Kunstelj Peter, Bohinjska Bela;
13. Lazar Lovrenc, Briše pri Medija-Izlakah;
14. Miklavec Alojzij, Podmolnik pri Hrušici;
15. Novak Jakob, Zgornja Šiška;
16. Šešlar Franc, Podlipovica pri Medija-Izlakah;
17. Sodja Anton, Češnjica v Bohinju;
18. Šuštar Martin, Kamnik pri Preserju;
19. Zaplotnik Stanislav, Letence pri Goričah.

Med letom umrl:

1. Strah Ivan, Spodnji Kašelj pri D. M. v Polju.

Pripravljalni tečaj so obiskovali in dovršili:

1. Bratanič Anton, Bukovšek pri Brežicah;
2. Černe Janez, Gorje pri Bledu;

3. Fabjančič Jože, Radula pri Šmarjeti;
4. Geršak Karol, Videm pri Brežicah;
5. Hladnik Jože, Rovte;
6. Kovač Ivan, Preserje;
7. Kuntarič Anton, Pristava pri Krškem;
8. Rangus Jožef, Radula pri Šmarjeti;
9. Retelj Martin, Gazice pri Cerkljah;
10. Rozman Janez, Povlje nad Kranjem;
11. Simonič Alojzij, Ručetna vas pri Črnomlju;
12. Skuber Jože, Jezersko;
13. Smukavec Jože, Podjelje v Bohinju;
14. Zaletel Franc, Št. Vid nad Ljubljano.

Med tečajem je izstopil:

1. Tomšič Jožef, Dolenje Podpoljane pri Laščah.

V šolskem letu 1929/30 se je torej šolalo na zavodu 67 gojencev, od teh do konca 62, kar je lepo število.

Kako so bili razdeljeni v tem letu učenci po okrajih in kakšne učne uspehe so dosegli, je razvidno iz spodnjih tabelaričnih pregledov.

Odkod so bili učenci?

Razred	Vstopili	Med letom izstopili	Razred dovršili	Okraji															
				Brežice	Črnomelj	Kamnik	Kočevje	Kranj	Krško	Laško	Litija	Ljubljana	Logatec	Novo m.	Radovlj.	Štajersko	Koroško	Primorsko
Letni	32	3	29	3	7	—	1	—	4	1	5	1	1	4	—	1	—	1
Zimski	20	1	19	—	—	1	—	3	—	—	5	4	3	—	3	—	—	—
Pripravljalni	15	1	14	2	1	—	—	2	4	—	—	2	1	—	2	—	—	—
Skupaj	67	5	62	5	8	1	1	5	8	1	10	7	5	4	5	1	—	1

Iz pričujočega pregleda je razvidno, da je bilo v šolskem letu 1929/30 najmanj gojencev iz kamniškega, kočevskega in laškega okraja, največ iz litijskega.

Kako so napredovali?

Razred	Odličen	Prav dober	Dober	Zadosten	Nezadosten
Letni	1	14	11	3	—
Zimski	1	9	9	—	—
Pripravljalni	—	7	7	—	—
Skupaj	2	30	27	3	—

Kronika.

Izmed važnejših dogodkov so omembe vredni sledeči:

Ravno ob pričetku novega šolskega leta 1929/30 je zavod po likvidaciji ljubljanske samouprave prišel v last kr. banske uprave Dravske banovine. V začetku decembra 1930 je ravnatelj zavoda inž. A. Podgornik prevzel posle načelnika kmetijskega oddelka pri banski upravi v Ljubljani.

24. marca 1930 je obiskovalo zavod 80 kmetov, članov društva »Svetlost« iz Kruševca. Ravnateljstvo jim je priredilo lep sprejem, zavod jih je gostoljubno pogostil in učiteljstvo jim je razkazalo vse zavodove naprave. Izletniki so zapustili zavod v najboljšem razpoloženju.

20. avgusta so posetili šolo učitelji osnovnih šol iz Drinske in Zetske banovine, ki so zaključili zadružno-kmetijski tečaj na kmetijski šoli v Butmiru. Tudi ta ekskurzija je bila deležna slovenskega gostoljubja.

23. avgusta so se oglasili na zavodu izletniki nižje kmetijske šole iz Banjaluke, 29. avgusta pa nižje kmetijske šole iz Šabca.

27. septembra so se ustavili na Grmu kmetje iz Primorske banovine. Tudi ti so si ogledali zavodove objekte in naprave in bili gostoljubno pogoščeni.

Kakor vsi prejšnji, je bil dobrodošel obisk 38 izletnikov raznih stanov iz Zetske banovine, ki so se oglasili na zavodu in odnesli najboljše utise.

Med letom je obiskovalo zavod zelo veliko število učencev osnovnih in kmetijskih nadaljevalnih šol.

Najodličnejši je bil pa obisk prvega slovenskega bana gosp. inž. Dušana Serneca, ki je ob priliki uradnega nadzorovanja okrajnega načelstva v Novem mestu prišel tudi na kmetijsko šolo na Grm, kjer si je ogledal šolske naprave.

Zavod si je ogledal tudi pomočnik bana Dravske banovine g. dr. Otmar Pirkmajer, ki je prišel, da z načelnikom kmetijskega oddelka A. Podgornikom prouči načrt za izgraditev gospodarskih stavb na zavodu.

Obisk seljakov Moravske banovine na šoli.

Šolsko leto se je zaključilo dne 31. oktobra 1930. Izpitov in zaključka se je udeležil načelnik inž. Podgornik, ki je učencem za slovo dal na pot nekaj dobrih naukov in razdelil spričevala. Pred odhodom so gojenci sami priredili poslovilni večer z govori, deklamacijami in petjem, ki je zelo lepo uspel.

Zavod je najslovesneje praznoval vse državne in narodne praznike.

Božične počitnice so trajale od 23. decembra do 2. januarja, velikonočne od 15. aprila do 22. aprila, glavne od 31. julija do 31. avgusta. Nato so odšli gojenci na poučni izlet v Bosno in Dalmacijo.

Poučna ekskurzija učencev

od 1. do 15. septembra 1930 po južnih krajih Jugoslavije.

Kakor vsako leto, je ravnateljstvo tudi v letu 1930 pripravilo za svoje gojence celoletne šole večjo poučno ekskurzijo, da si ogledajo razne vzorne kmetijske ali kmetijsko-industrijske in splošne gospodarske naprave v raznih delih naše države in tako poživijo teoretične nauke in utrdijo praktične poznatke,

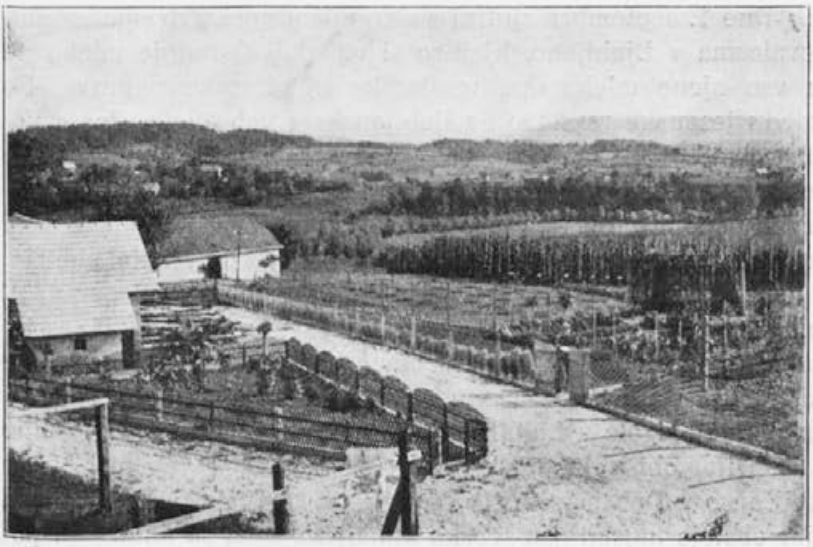

Južna stran šole. Novi pritlični nasad.

katere so pridobili tekom šolskega leta na kmetijski šoli. So pa take ekskurzije poleg svojega strokovnega značaja tudi zelo važne s stališča vzgoje v nacijonalno-kulturnem pogledu, da gojenci — vsi bodoči kmetski gospodarji — spoznajo kolikor mogoče velik del države, šege in običaje prebivalstva po posameznih pokrajinah, narodne noše itd., da se v njih dvigne narodni ponos in državljanska zavest in da neomajno vzljubijo prekrasno svojo širšo domovino Jugoslavijo.

Vsled teh, vsekakor tehtnih, razlogov stremi ravnateljstvo v poslednjih letih za tem, da omogoči gojencem čim obširnejše ekskurzije po drugih banovinah. Za l. 1930 se je določila ekskurzija preko Ljubljane in Zagreba v severno in zapadno Sr-

bijo, Bosno in južno Dalmacijo, odtod po morju na Sušak in domov. Čeprav vpoštevamo $^{3}/_{4}$sko znižanje železniške vožnje in $^{1}/_{2}$čno znižanje na parniku, je tako obsežna ekskurzija vendarle zvezana z velikimi stroški, katerih po večini siromašni gojenci niso mogli niti z daleč pokriti, čeprav so delno radevolje prispevali. Vsled tega se je ravnateljstvo obrnilo za primerno podporo na kr. bansko upravo v Ljubljani, kjer je našlo razumevanje za svoj predlog, ki se je udejstvilo v izdatnejši podpori za omenjeno ekskurzijo.

Dne 1. septembra zjutraj so krenili učenci z dvema spremljevalcema v Ljubljano, kjer so si ogledali Osrednje mlekarne in vse njene mlekarske, maslarske in sirarske naprave. Po ogledu jesenske razstave na ljubljanskem velesejmu, Centralne vinarne v Šiški, gospodinjske šole v Marjanišču, žrebčarne v Selu in kratkem prenočevanju tamkaj, je krenila ekskurzija s prvim popolnočnim vlakom v Zagreb, kjer si je ogledala vzorno veleposestvo gospodarske fakultete in Zoološki vrt v Maksimirju, s popoldanskim vlakom pa nadaljevala pot preko Beograda v Smederevo, kjer si je ogledala vse naprave in ureditev vinarske zadruge, ene najjačjih in najdelavnejših v Srbiji. Iz Smedereva odhod v Požarevac, obisk in ogled tamkajšnje kmetijske šole, kakor tudi ergele v Ljubičevem. Iz Požarevca preko Vel. Plane v Čuprijo, obisk kmetijske šole in uglednega veleposestva z žrebčarno v Dobričevem. Iz Čuprije preko Stalaća do Kraljeva, kjer obstoja najstarejša srbska kmetijska šola, za katero so postavili v l. 1924—25 novo šolsko in internatsko poslopje s stanovanjsko vilo za direktorja in štirimi stanovanjskimi hišami za nastavnike in demonstratorje. Krasna in monumentalna zgradba, s katero bi se vsako veliko mesto lahko ponašalo, postavljena z veliko vsoto 18 milijonov Din, da služi za žarišče kmetijskega napredka in izobrazbe šumadijskega seljaka. Po ogledu te lepe in zanimive šole in njenega gospodarstva, se je ekskurzija ustavila v 38 km oddaljenem Čačku, da obišče tamkajšnjo lepo in vzorno zadružno mlekarno in okrajni razsadnik. Gojenci so imeli priliko ogledati si tudi nekaj kmetij in spoznati, da je v dolini Morave — v srcu Šumadije — kmetijstvo na lepi stopnji razvoja.

Iz Čačka preko planinskega dela Srbije (Užice) je potovala ekskurzija po divje romantični poti (po Šargan planini, Višegrad) v Sarajevo in si tam v Butmiru ogledala kmetijsko šolo z vsemi

šolskimi in gospodarskimi napravami. Pešhoja do izvira Bosne in ogled ribogojske naprave ob izviru. V Sarajevu samem so si fantje ogledali mesto z vsemi, za slovenske obiskovalce posebno zanimivimi znamenitostmi (mošeje, krasno mestno hišo, turške grobnice, življenje v mestu, baščaršijo itd.). Strokovnjaško podrobno je bila ekskurziji tudi razkazana in raztolmačena tamošnja velika tobačna tovarna z vsem delom in strojno ureditvijo.

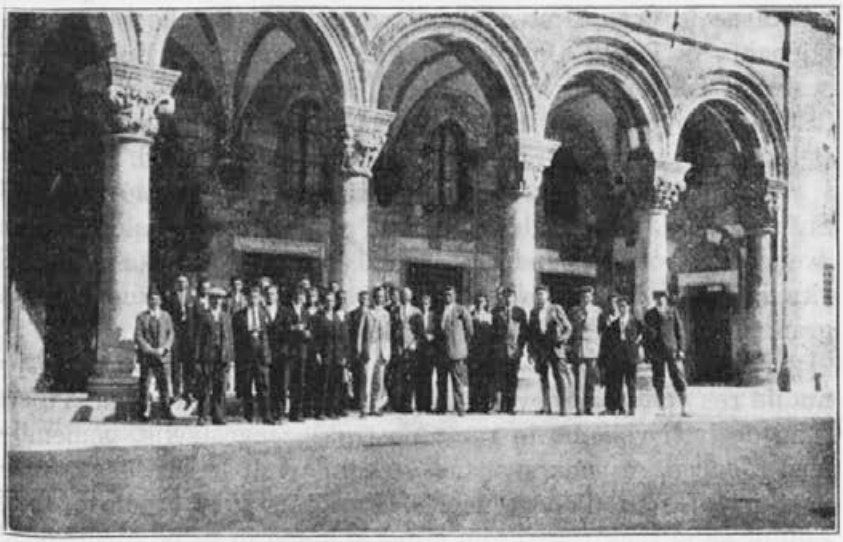

Ekskurzija učencev. — V Dubrovniku.

Po ogledu Butmira, Sarajeva in okolice je krenila ekskurzija po divni poti preko Ivan planine, kršne Hercegovine (ogled Mostarja) v prelestni Dubrovnik. Že na kolodvoru v Gružu jo je pričakoval in iskreno pozdravil tamkajšnji odvetnik in belokranjski rojak dr. Tinko Malnerič z zastopnikom sreskega načelstva (kmetijskim referentom) in Putnika. Omenjenim gospodom, predvsem ožjemu rojaku dr. Malneriču, ki je velikodušno žrtvoval cele štiri dni samo »našim divnim dečkom«, se je zahvaliti, da se je čas postanka v Dubrovniku vsestransko poučno in ugodno izrabil. Gospod doktor je že v naprej organiziral vse tako, da je bil vsak dan ogled kakšnih oddaljenih zanimivosti od zgodnjega jutra (z avtobusi ali motornimi čolni), okrog

14. ure obed, potem kopanje v morju, proti večeru pa obisk bližnjih, v prvi vrsti mestnih zanimivosti. Kakor malokje so imeli učenci tukaj priliko spoznati do podrobnosti ondotne šege in navade, pomorsko trgovstvo, kmetijstvo v okolici, skromno sicer, vendar izredno zanimivo, itd. Razume se, da je bil med prvimi na vrsti krasni Lokrum s svojimi parki in nasadi subtropskih in celo nekaterih tropskih rastlin. Ogled vzornega kletarstva v Ćilipih in naprednega posestva, v Grudi ogled kleti vinarske zadruge in mlina za olje; v Čibači ogled razsadnika, mlekarne in cvetličarstva. Ogled ribarstva v Batahovini in Sustjepanu, v Rijeki Dubrovački kleti in mlina P. Kolića, posestva Kristović, čebelarstva Ferro, ledarne, vodovoda, tovarne testenin; Popovega polja in umetnega (primitivnega) namakanja. Ogled luke v Gružu, trgovskega in vojnega broda itd.

Iz Dubrovnika povratek na parniku Jadranske plovbe proti Sušaku. Med potjo ogled slikovite dalmatinske obale. Tekom dveurnega postanka parnika ogled Splita. Na Sušaku ogled vkrcavanja in izkrcavanja blaga, obisk Trsata, Frankopanskega gradu. Vrnitev preko Karlovca v Novo mesto.

Fantje so bili zelo navdušeni po tej ekskurziji, ki jim je nudila res veliko raznovrstnega, zanimivega in poučnega. Tu so sami doživeli veličino in razsežnost naše Jugoslavije, pomembnost njenega gospodarstva, ne v zadnji vrsti kmetijskega, važnost in krasoto njenega morja. Prvič in skoraj gotovo tudi zadnjič se je vsak izmed njih v morju kopal in se po njem vozil, toda doživel je vsakteri izmed njih vse to do smrti nepozabno. Ekskurzija je zalegla več kot leta trajajoči pouk ali propaganda, čeprav je trajala, za tako dolgo in pestro pot, samo pičlih 14 dni. Vrnili so se vsi popolnoma zdravi in iskreno oduševljeni za svoj kmetijski poklic in za veličastno širšo domovino. Ugotoviti je treba popoln uspeh tega poučnega izleta, za kar gre še enkrat iskrena zahvala kr. banski upravi v Ljubljani, ki ga je omogočila, in vsem činiteljem na dolgi poti, ki so s svojo ljubeznivo požrtvovalnostjo kakorkoli pripomogli k tako lepemu uspehu. Dal Bog, da bi bilo možnih še kaj tako dobro uspelih poučnih ekskurzij!

Gospodarstvo.

Gospodarsko poročilo za l. 1930.

Poljedelstvo.

Šolsko posestvo ima zelo malo njiv, t. j. 10 ha. Ker se je obseg njiv, ki so istočasno služile za drevesnico, skrčil, se je en del travnika nad kozolci preoral in so se na njem sejale nekatere kulture, kakor pesa, lucerna in korenje. Zemlja je težka ilovka, pod njo je skalnata dolomitna podlaga. Na nekaterih krajih je zemlja bolj globoka, a na drugih krajih zelo plitva; na mnogih njivah je globoko oranje radi tega zelo otežkočeno. Treba bo mnogo truda, predno se bodo njive popolnoma v globljih plasteh izčistile kamenja. Zemlja na šoli je sploh značilna za Dolenjski kras. Vendar kljub temu, da je zemlja na dolomitni podlagi in da bi morala imeti mnogo apna, izkazujejo šolske njive tako malo apna, da se morajo vsako leto močno apniti. Apno se vedno izpira. Lastnost težkih ilovnatih zemelj pa je, da se tudi takoj zapero in zbijejo, kakor hitro pride kakšna ploha ali deževje. Zato je prva zahteva tu njive vedno pravilno in pravočasno obdelati: delati jesensko praho, čimveč gnojiti s hlevskim gnojem in večkrat okopavati. Njivska zemlja ima še povoljne količine K, PH in N.

Na njivah se prideluje pšenica, ječmen, oves, rž, krompir, pesa, koruza, repa, detelja in lucerna. Med koruzo so bile tudi buče.

Plodored na njivah je sledeč:

1. leto: krompir, gnojen s hlevnim gnojem;
2. leto: pšenica s podsejano črno deteljo;
3. leto: črna detelja;

4. leto: koruza;
5. leto: oves, po ovsu krompir, strniščna repa in pol zelena krma, gnojeno s hlevskim gnojem;
6. leto: krmska pesa (gnojena s hlevskim gnojem);
7. leto: ječmen, po njem ajda.

Poleg tega se prideluje še 1/2 ha lucerne. Del njiv, katere so preje služile drevesnici, trtnici in drugim, se je moral spremeniti v pašnik za svinje, oziroma se je na dotičnem kraju postavil svinjak. Tudi površina za pšenico se je zmanjšala, ravno tako tudi za ječmen — vsled nizkih cen. Povečala pa se je površina za pridelovanje krompirja, pese in krme za živino.

Pšenice je bilo sejane 145 kg, pridelalo se je je 1125 kg, torej 8-kratni pridelek. Vrste so bile sledeče: angleška, piati in iz Belja. Pridelek ni bil povoljen, ker je 14 dni pred žetvijo polegla. Radi tega je bila tudi žetev otežkočena. Napadla jo je tudi rja. Zelo veliko zrnja je imela pšenica iz Belja.

Ječmena je bilo posejanega na ha 130 kg. Pridelek 1100 kg. Bil je napaden nekoliko tudi od sneti (prašnat). Seme za pšenico se je pred setvijo namakalo v uspulunu. Pšenica, kakor tudi ječmen sta se na spomlad prebranala.

Ovsa se je posejalo 120 kg. Pridelalo se je 1400 kg.

Rži se je posejalo 30 kg, a pridelalo 300 kg.

Koruze se je sejalo 40 kg, pridelalo 2500 kg.

Ajde se je sejalo 100 kg, pridelalo 450 kg.

Repe se je pridelalo 6000 kg, korenja pa 4600 kg.

Krompirja se je posadilo 4900 kg in sicer vrste: rožnik, centifolia, Hassia, Oneida. Pridelek je bil 36.040 kg.

Razen teh vrst so se v poskuševališču sadile še sledeče vrste: najranejši, kukačky, Böm. Erfolg, Besseler, Jubel, Modri kifelčar, Gisevius, Vaclavky, Oneida, Modrovo Prusko, Angelika.

Krmske pese se je pridelalo 40.000 kg. Sejala se je Eckendorf in Mamut. Zelo dobro je bila Eckendorfska.

Strniščne repe se je pridelalo 6000 kg.

Zelene krme se je pridelalo 10.900 kg.

Semenska koruza se je odbrala že na polju in potem od te še najlepši stroki. Proti pticam je bila namočena v antiavitu. Sejala se je s strojem v razdalji 45 cm. Pozneje se je redčila. Okopana je bila enkrat ročno in trikrat z vprežnim okopalnikom. Nekaj koruze je bilo napadene od bulave sneti. Za koruzo

se je zemlja že v jeseni pognojila in preorala. Semena se je porabilo 40 kg.

Repe se je v letošnjem letu pridelalo mnogo več, to pa radi tega, ker ni bila napadena toliko od bolhačev. Gnoja za repo se je porabilo 21 voz. Sejala se je po ovsu.

Za zeleno krmo je bila sejana mešanica koruze in grašice. Gnoja se je porabilo 24 voz. Zelena koruza se je porabila za ensilažo.

Jeseni so se pognojile in preorale tudi njive za krompir. Gnoja za krompir se je navozilo 32 voz. Spomladi se je krompir po saditvi tudi pobranal, ker je bila zemlja močno zbita. Krompir se je enkrat ročno okopaval, potem pa strojno s konjem.

Gnojilni poizkusi in poizkuševališča.

Na poizkuševališču so se vršili razni poizkusi z umetnimi gnojili, kakor tudi z vrstami pšenic in krompirja, istočasno sta se preizkušali tudi dve vrsti koruze iz Križevcev. Poizkusi z umetnimi gnojili so se vršili pri krompirju in pesi.

Poizkuševališče.

Leta 1930. so se delali poizkusi deloma z umetnimi gnojili, deloma z vrstami pri pšenici in krompirju. Za poizkuse z umetnimi gnojili se je vzelo po 12 parcel, velikih po 1 ar za vrsto. Gnojilo se je z apnenim dušikom, 40% kalijevo soljo in superfosfatom.

Gnojenje se je izvršilo tako:

1. parcela: negnojena;
2. parcela: gnoj: 1½ kg kalijeve soli, 3 kg superfosfata in 2 kg apnenega dušika;
3. parcela: 3 kg superfosfata;
4. parcela: 3 kg superfosfata in 2 kg apnenega dušika;
5. parcela: 1½ kg kalijeve soli in 2 kg apnenega dušika;
6. parcela: 1½ kg kalijeve soli in 3 kg superfosfata.

Ostale parcele so bile kontrolne.

Pridelek pri pšenici je bil sledeč:

1. parcela: 19½ kg zrna in 60 kg slame;
2. parcela: 27 kg zrna in 69 kg slame;
3. parcela: 23 kg zrna in 61 kg slame;

4. parcela: 24 kg zrna in 60 kg slame;
5. parcela: 25 kg zrna in 65 kg slame;
6. parcela: 24 kg zrna in 69 kg slame.

Pridelek pese je bil sledeč:

na 1. parceli 520 kg;	na 5. parceli 530 kg;
na 2. parceli 570 kg;	na 6. parceli 540 kg;
na 3. parceli 510 kg;	na 7. parceli 516 kg;
na 4. parceli 513 kg;	na 8. parceli 614 kg.

Pridelek krompirja je bil sledeč:

na 1. parceli 198 kg;	na 5. parceli 224 kg;
na 2. parceli 214 kg;	na 6. parceli 202 kg;
na 3. parceli 192 kg;	na 7. parceli 190 kg.
na 4. parceli 202 kg;	

V letošnjem letu je zavod nadaljeval poizkuse z raznimi vrstami pšenice in krompirja, katere je dobil iz Nemeckega Broda in Križevcev.

Vrtnarstvo.

Na zelenjadnem vrtu, ki leži pod šolo in meri 53 arov, se gojijo cvetice in zelenjad, deloma za prodajo, deloma za internat. Na sprednji strani vrta so cvetličnjaki in tople lehe. Tople

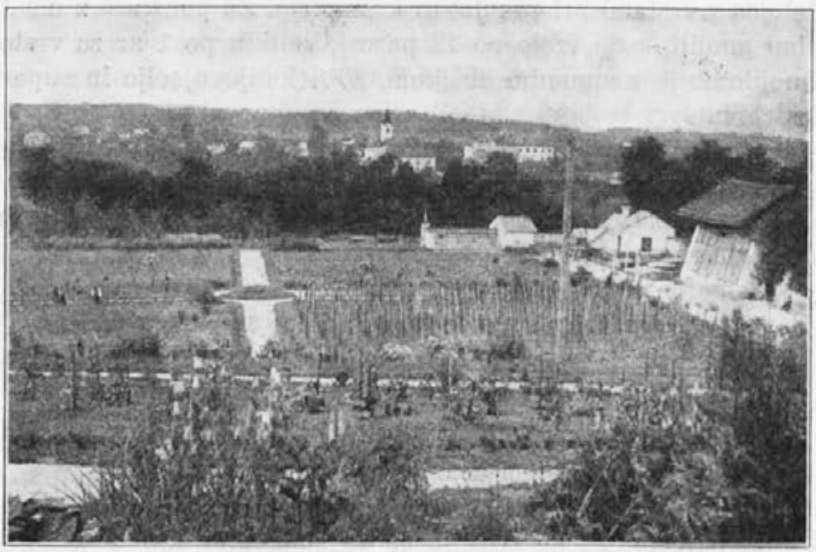

Del šolskega vrta.

lehe so namenjene deloma za pridelovanje sadik, deloma za siljenje zelenjave. Cvetličnjak je namenjen za gojitev in prezimovanje cvetic in lončnih rastlin. Za prezimovanje zelenjave je tudi posebna korenska klet. L. 1930. se je prodalo strankam zelenjave za 20.451'15 Din, šolski kuhinji pa za 10'000 Din.

Zelje, ohrovt, kolerabe so bile v letošnjem letu slabe. Nastopil je tudi bolhač, ki je napravil mnogo škode.

Za cvetice bo nujno treba napraviti novo silnico, ker je stara že zelo slaba in ne bo mogoče imeti notri nobenih cvetic več. Poleg tega pa bi popravilo stare sitnice stalo toliko kot ena nova.

Sprednji del vrta.

Vinarstvo in sadjarstvo.

Za praktično izobrazbo učencev v vinarstvu in sadjarstvu služijo sledeči gospodarski objekti:

A. Vinogradništvo:

1. Matičnjak,
2. Rastlinjak ali silnica,
3. Trsnice,
4. Vinogradi.

B. Kletarstvo:

Vinska klet s potrebnim inventarjem.

C. Sadjarstvo:

1. Drevesnica,
2. Razni sadni nasadi na Grmu,
3. Sadonosnik v Smolenji vasi.

D. Uporaba sadja:

1. Sadna klet s potrebnim inventarjem,
2. Sadne sušilnice.

Vinogradništvo:

1. Matičnjak:

Za vzgojo ameriških podlag služi šolski matičnjak, zasajen na površini 3600 m², z 1600 komadi matičnih trt sledečih sort:

1. Riparia port. Gloire de Montpellier,
2. Solonis x Riparia No 1616,
3. Aramon x Rupestris Ganzin No 1,
4. Aramon x Riparia 134 B,
5. Riparia x Rupestris 3306,
6. Riparia x Rupestris 3309,
7. Rupestris No 9 (Goethe),
8. Riparia — Berlandieri Teleki 5, 8 in 9,
9. Riparia — Berlandieri Teleki — Kober 5 BB.

Matičnjak je zemljišče, na katerem vzgajamo ameriško rozgvo. Ameriške trte rastejo močno, tako da rozgva doseže v enem letu višino od 4 do 8 m. Da ta rozgva v enem letu dobro dozori, je potrebno, da ima dovolj zraka in solnčne svetlobe. Zato so matične rastline zasajene v razdalji od 1·50 x 150 m. Rozgve se tekom poletja privezujejo na 8 m visokih hmeljevkah.

Matičnjak je treba pridno okopavati. V letu 1929.-30. je bil šolski matičnjak okopan 7krat. Razen okopavanja je potrebno mladike večkrat privezovati, tako da se dobijo ključi ozir. rozgve ravne, a da bo rozgva močna, je potrebno stranske poganke pridno vršičkati. V prvi polovici meseca septembra se vse mladike vršičkajo, da do zime sigurno dozorijo.

Zrela rozgva je prenesla zimo l. 1928.-29. prav dobro.

Meseca februarja se reže rozgva na glavo, očisti se stranskih pogankov in razreže na 40—45 cm dolge ključe. Ključi se sortirajo, zvežejo v svežnje od 1000 komadov in shranijo na primernem vlažnem in hladnem mestu.

Na šoli se pridela okrog 25.000 komadov prvorazrednih in 10.000 komadov drugorazrednih ključev.

Tek. štev.	Ameriške podlage	Število matičnih rastlin	Pridelek ključev								
			1929			1930			1931		
			Ia	IIa	Skupaj	Ia	IIa	Skupaj	Ia	IIa	Skupaj
1	Riparia portalis gloire de Montepellier	655	11500	7800	19300	18000	8500	26500	21100	7200	28300
2	Solonis × Riparia No. 1616	39	600	340	940	900	350	1250	1020	350	1370
3	Aramon × Rupestris G. 1	40	250	130	380	650	250	900	780	400	1180
4	Aramon × Riparia 143 B	40	250	180	430	800	280	1080	1120	320	1440
5	Rupestris št. 9 (Goethe)	40	350	160	510	750	250	1000	750	350	1100
6	Riparia × Rupestris 3306	39	390	340	730	550	400	950	550	380	930
7	Riparia × Rupestris 3309	39	200	400	600	240	400	640	540	260	800
8	Riparia × Berlandieri Tel. 5	68	490	450	940	1100	1000	2100	1160	960	2120
9	Riparia × Berlandieri Tel. 8	75	850	700	1550	1400	850	2250	950	780	1730
10	Riparia × Berlandieri Tel. 9	63	380	300	680	1520	550	2070	1440	700	2140
11	Riparia × Berlandieri Tel. Kober 5BB	35	410	240	650	850	200	1050	760	280	1040
	Skupaj . . .	1133	15670	11040	26710	26760	13030	39790	30170	11980	42150

Tek. štev.	Ameriške podlage	Število matičnih rastlin	Letni pridelek ključev izračunanih na 100 mat. rastlinah											
			1929			1930			1931			Povprečno		
			Ia	IIa	Skupaj	Ia	IIa	Skupaj	Ia	IIa	Skupaj	Ia	IIa	Skupaj
1	Riparia portalis gloire de Montepellier	655	1756	1191	2947	2748	1298	4046	3222	1099	4321	2575	1196	3771
2	Solonis × Riparia No. 1616	39	1538	872	2410	2308	897	3205	2615	898	3513	2254	889	3043
3	Aramon × Rupestris G. 1	40	625	325	950	1625	625	2250	1950	1000	2950	1400	850	2050
4	Aramon × Riparia 143 B	40	625	450	1075	2000	725	2725	2800	800	3600	1808	659	2467
5	Rupestris št. 9 (Goethe)	40	875	400	1275	1875	625	2500	1875	875	2750	1542	633	2175
6	Riparia × Rupestris 3306	39	1000	872	1872	1410	1026	2436	1410	974	2384	1273	957	2230
7	Riparia × Rupestris 3309	39	513	1026	1539	615	1026	1641	1385	667	2052	838	906	1744
8	Riparia × Berlandieri Tel. 5	68	720	662	1382	1618	1470	3088	1706	1412	3118	1348	1181	2529
9	Riparia × Berlandieri Tel. 8	75	1133	933	2066	1873	1133	3006	1267	1040	2307	1424	1034	2458
10	Riparia × Berlandieri Tel. 9	63	603	476	1079	2413	873	3286	2286	1111	3397	1767	820	2587
11	Riparia × Berlandieri Tel. Kober 5BB	35	1171	686	1857	2429	571	3000	2171	800	2971	1923	685	2608

Cepljenje:

Po velikonočnih počitnicah začnejo učenci s cepljenjem ključev. Za suho cepljenje se uporabljajo le Ia ključi s premerom od najmanj 7 mm.

Vse prvovrstne ključe cepijo učenci sami. Jasno je, da pri tem napravijo začetniki veliko škode, tako da se računa pri cepljenju do 16% odpadkov. Učenci se pri tem perfektno naučijo cepljenja.

Izvežbani učenci vršijo med seboj cepljanske tekme, v katerih je v letu 1929.-30. dosegel naslov vzor-cepljarja učenec Miha Žerjav iz Brežic, ki je precepil v enem dnevu 1450 komadov ključev. Vzor cepljarja je šola nagradila s kompletnim cepljarskim orodjem.

Siljenje:

Na suho cepljeni ključi se vlagajo v zaboje tako, da se vsak red cepljenk pokrije z vlažnim žaganjem. Polni zaboji, v katere pride po 500 cepljenk, se zanesejo v silnico. V silnici je temperatura visoka 25—28° C. Vsled visoke temperature in primerne vlage se cepljeno mesto in vse rane zalijejo s kalusom, a žlahtne mladice lepo poženejo že v 2 do 3 tednih.

V takem stanju se zaboji s trtami prenesejo v trsnico, previdno odprejo in ponovno sortirane cepljenke posadijo v trsnico.

Trsnica.

Zemjišče, na katerem vzgajamo cepljenke ali korenjake, zovemo trsnico. V začetku meseca maja zasadimo cepljenke v razdalji od 1 m na tzv. nizkih grebenih, v vrstah samih pa v razdalji od 5 cm. Trte v trsnici tekom poletja pridno okopavamo in vsak teden škropimo, v začetku z 0·75%, pozneje pa do 2·5% raztopino modre galice. V slučaju slabega vremena in večje nevarnosti infekcije peronospore škropimo trte tudi dvakrat na teden. Da ne bi trte pognale korenine iz žlahtnega dela, se po preteku 6 tednov previdno odgrnejo, tako da se grebeni do avgusta izravnajo.

Da bi trte preko zime ne pozeble, se septembra meseca vršičkajo in pred nastopom zime visoko zagrnejo z zemljo.

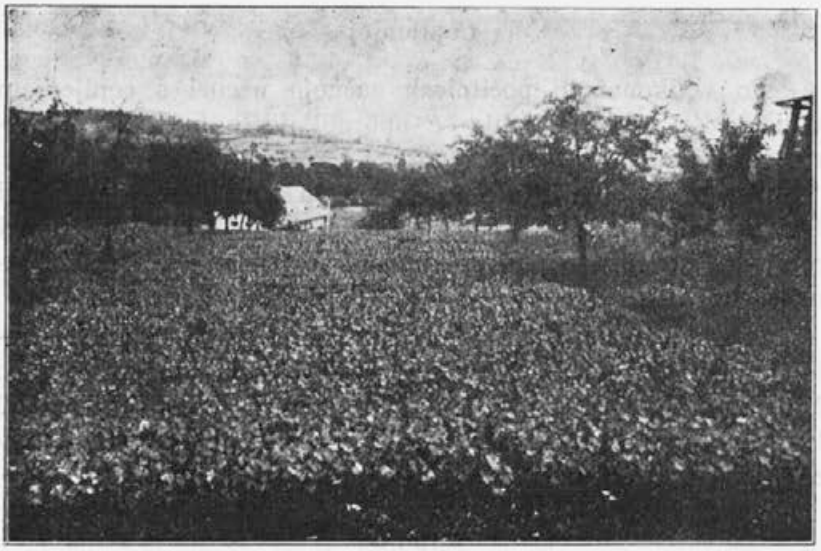

Trsnica.

V drugi polovici februarja ali začetkom marca se trte izkopljejo, sortirajo, povežejo v svežnje po 50 komadov in zakopljejo v zemljo ter spomladi oddajo po 1·50 Din komad.

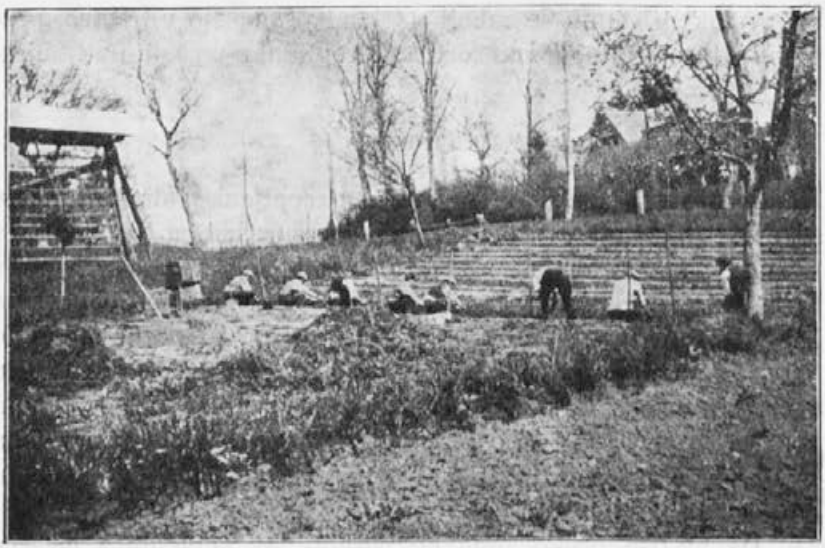

Vlaganje cepljenk.

Naslednja tabela nam kaže, koliko komadov cepljenk in koliko odstotkov cepljenk se je pridelalo na raznih podlagah l. 1930.-31. Cepili so se Ia ključi na suho in silili v rastlinjaku (silnici).

Sorte Domača ali evropska trta	Podlage	Komadov Ia		
		cepljeno	pridelano	%
Prokupac	Riparia — Berlandieri Tel. 8	100	85	85
Kraljevina	Riparia portalis G. d. M.	7.400	5.820	78·7
Drenak	Riparia — Berlandieri Tel. 8	36	25	69·2
Žametna črnina	Riparia portalis	4.160	2.800	67·3
Imperial	Riparia — Berlandieri Tel. 8	30	20	66·7
Burgundec beli	Riparia portalis	130	85	65·4
Burgundec beli	Riparia — Berlandieri Tel. 5	130	85	65·4
Burgundec beli	Aramon × Riparis 143 B	130	80	61·5
Burgundec beli	Riparia × Rupestris 3309	130	75	57·7
Rizling × silvanec	Riparia — Berlandieri Tel. 8	880	505	57·6
Muškatna žlahtnina	Aramon × Rupestris G. 1	260	150	57·6
Črna portugalka	Riparia — Berlandieri Tel. 9	1.160	650	56·-
Burgundec beli	Aramon × Rupestris G. 1	1.060	580	54·7
Burgundec beli	Riparia — Berlandieri Tel. 9	130	70	53·9
Burgundec beli	Solonis × Riparia 1616	130	70	53·9
Žametna črnina	Riparia — Berlandieri Tel. 9	180	100	53·3
Laški rizling	Riparia — Berlandieri Tel. 9	1.190	625	52·5
Zeleni silvanec	Riparia — Berlandieri Tel. 8	1.000	520	52·-
Siva portugalka	Riparia — Berlandieri Tel. 9	40	20	50·-
Modra frankinja	Riparia — Berlandieri Tel. 8	300	145	48·3
Neuburger	Riparia — Berlandieri Tel. 9	1.000	450	45·-
Burgundec	Schwarzmann	40	18	45·-
Bela žlahtnina	Riparia portalis	480	215	44·5
Burgundec beli	Riparia — Berlandieri Tel. 8	1.280	500	39·0
Rdeča žlahtnina	Riparia portalis	360	120	33·3
Burgundec beli	Riparia × Rupestris 3306	130	40	30·8
Burgundec beli	Rip. — Berl. Tel. Kober 5BB	130	40	30·8
Burgundec beli	Riparia — Berlandieri Tel. 5 A	180	50	27·8
Rdeča žlahtnina	Riparia — Berlandieri Tel. 9	220	60	27·3
Traminec	Riparia — Berlandieri Tel. 9	1.000	540	~~27·-~~ 54
Burgundec beli	Rupestris 9 (Goethe)	130	35	26·9
	Skupaj . . .	24.526	14.578	

Trška gora s šolskim vinogradom.

Ključi se vložijo meseca aprila v zemljo na isti način kot cepljenke, da se v trsnici tekom leta vkoreničijo. Spomladi korenjake izkopljemo, sortiramo in oddajamo posestnikom le po ceni 0·25 Din za komad.

Poskusi v trsnici.

V letu 1931. se je določil odstotek vkoreničenja ključev raznih ameriških podlag in ugotovilo se je, da se je od 1000 komadov ključev vkoreničilo sposobnih za prodajo:

Sorta	Vloženo II ključev	Pridelalo I korenjakov
Aramon × Riparia 143 B	1.000	875
Riparia × Rupestris 3309	1.000	675
Riparia portalis Gloire de Montpellier	1.000	536
Riparia — Berlandieri Teleki 9	1.000	524
Riparia × Rupestris 3306	1.000	500
Riparia — Berlandieri Teleki 8	1.000	467
Solonis × Riparia 1616	1.000	455
Rupestris 9	1.000	375
Riparia — Berlandieri Teleki 5	1.000	242
Riparia — Berlandieri Tel. Kober 5BB	1.000	237
Skupaj . . .	10.000	4.886

Iz teh poizkusov je jasno razvidno, da se ne vkoreničijo vse podlage enako. Najlažje se vkoreniči križanka Aramon x Riparia 143 B, najtežje Riparia - Berlandieri Tel. Kober 5 BB. Poslednja sorta se propagira z veliko reklamo, kljub temu moramo ugotoviti, da nima ta podlaga na Dolenjskem bodočnosti.

Vinogradi.

Svoječasno je šola imela dva vinograda. Enega v Trški gori in drugega v Smolenji vasi. Vinograd v Smolenji vasi se je vsled starosti sukcesivno opuščal in zemljišče zasejalo z lucerno. Po-

vršino starega vinograda v Smolenji vasi se je reduciralo le na 11 arov, kar se bo še tekom tega leta posekalo in zasejalo z lucerno. Vinograd v Smolenji vasi se je v letu 1930. začel regenerirati. Zasadila se je ena parcela v velikosti 7 arov Bouvierjeve ranine in belega Burgundca.

Vinograd v Trški gori meri 1·7 ha plodne zemlje. Zasajen je s čistimi nasadi:

Poizkusi v vinogradu: škropljeno z modro galico in neškropljeno.

traminca, belega burgundca, laškega rizlinga, žametne črnine, kraljevine, rdečega veltlinca, portugalke, neuburger-ja, žlahtnine bele in rdeče, rizling x silvanca, rdečega vrha ter par nasadov raznih sort.

Vsi nasadi so cepljeni na podlagi Riparia portalis razen starega nasada kraljevine, ki je cepljen na montikoli.

Vse trte se goje po tzv. renskem načinu, razen enega nasada kraljevine, ki se goji po tzv. načinu na roglje v poskusne namene.

V letu 1929.-30. so se vsled pomanjkanja vode v vinogradu sezidale 3 nove cisterne iz betona. Vse tri cisterne držijo skupno 90 hl in so sezidane v praktične in v poučne namene. V eni cisterni, ki se nahaja sredi vinograda, se nabira kapnica iz zi-

danice. Druga cisterna je sezidana v spodnjem delu vinograda. V to cisterno se nabira deževnica iz kolovozne poti. Umazana voda se filtrira skozi filter na pesek. V tretjo cisterno se nabira voda iz jarkov v vinogradu.

Zidanica se je v l. 1930. renovirala. Od zidanice pa do kolovozne poti se je po sredini vinograda nad 1·50 m široki cesti napeljal nov latnik v obliki predora, dolg 100 m, visok 2·50 m.

Vsa glavna dela v vinogradu vršijo učenci pod stalnim nadzorstvom, ostala pa delavci.

V letu 1930. so se delali poskusi škropljenja z raznimi sredstvi za zatiranje bolezni, peronospore in oidiuma v mešanem nasadu.

Dosegli so se sledeči rezultati:

		% bolezni
Neškropljeno	Peronospora	2·3
	Oidium	67·4
Modra galica	Peronospora	1·3
	Oidium	40·55
Nosprasen	Peronospora	1·22
	Oidium	1·1
Nosperit + Sulfarol	Peronospora	1·2
	Oidium	10·8
Galica × Sulfarol	Peronospora	1·3
	Oidium	10·8
Galica × žveplena brozga	Peronospora	1·3
	Oidium	11·6
Nosperit + sulikol	Peronospora	1·2
	Oidium	12·1
Galica × žveplo	Peronospora	1·3
	Oidium	2·8
Nosperit × žveplo	Peronospora	1·2
	Oidium	2·8
Nosperit + žveplena brozga	Peronospora	1·2
	Oidium	11·6
Galica + Elosal.-neu	Peronospora	1·3
	Oidium	0·9
Nosperit + Elosal.-neu	Peronospora	1·2
	Oidium	0·9

Rezultati škropljenja so se opazovali tekom celega leta. Bolezen se je opazovala na grozdju.

V letu 1930. je peronospora nastopila le v malem obsegu in vidi se, da je uničila le 2·3% grozdja na neškropljenem poskusu. V veliki meri pa je nastopil oidium na jagodah, tako, da je na neškropljenih trtah uničil za celih 67·4% grozdja.

Neškropljene trte je bilo žalostno pogledati. V drugi polovici septembra je že odpadlo listje iz neškropljenih trt. Mladice so slabo rastle, ker jih je bolezen napadala največ na vrhovih.

Klet.

V prvem prostoru sta nameščeni dve stiskalnici, mlini, sesavke, vodovod, pač vse, kar je potrebno pri stiskanju grozdja. Vsa količina grozdja se pripelje na Grm, se le-tu stisne in pretaka v večjih posodah, ki se nahajajo v drugem toplejšem prostoru vinske kleti. Ta prostor se imenuje kipelna ali vrelna klet. Ko mošt prekipi in ko se vino očisti, se ga pretaka v tzv. ležno klet. V ležni kleti zori vino do prodaje.

Klet se je l. 1929.-30. popravila, tako da so se že stara vrata in okna zamenjala z novimi. Tla so se v obeh kleteh cementirala, stari leseni predali za steklenice so se zamenjali z novimi stabilnimi železobetonskimi. Predalov je 23 in v vsakem prostora za 80 steklenic. Leseni stari podstavki za sode so se zamenjali z novimi betonskimi. Da se preprečijo večje izgube, v slučaju, da se vino razlije iz kateregakoli vzroka, se je napravila v obeh kleteh po ena betonska cisterna. Vsaka cisterna drži po 20 hl. Da se omogoči izpiranje kleti, so cisterne predvidene s posebnimi tricevnimi ventilatorji. Ključ na ventilatorju se obrne za 180°, s tem se dovodna cev v cisterno zapre, a obenem se odvodna cev kanala odpre, tako, da umazana voda lahko izteče. Ko se klet odcedi, se ponovno obrne ključ tako, da se cev cisterne odpre in zapre cev odvodnega kanala. Za razne poskuse sta se napravili 2 novi leseni omari.

Vsa dela v kletarstvu vršijo izključno učenci pod nadzorstvom.

V letu 1930. so se delali tudi poskusi vrenja s kvasnimi glivicami, naročenimi od poskusne in kontrolne postaje v Ljubljani, in s kvasnimi glivicami, naročenimi iz Klosterneuburga.

Najlepše rezultate so dosegle glivice z Klosterneuburrga rase »Gumpoldskirchen«.

Sadjarstvo.

Drevesnica meri 85 arov. V njej se gojijo sadna drevesca le onih sort, ki so opisane v sadnem sortimentu, druge sorte se gojijo le v majhni množini. Drevesnica je zelo trpela vsled pozebe l. 1928.-29. ter se še danes opažajo posledice pozebe. Procent pozebe na posameznih sadnih sortah je opisan v lanskem izvestju.

Vsa dela v drevesničarstvu od setve pa do oddaje drevja vršijo izključno le učenci.

Vsled cenejše produkcije se obdelovanje zemlje v drevesnici in matičnjaku vrši z malim bosanskim konjičkom, ki je bil v ta namen kupljen l. 1930.

Razni sadni nasadi na Grmu.

Na posestvu kmetijske šole na Grmu imamo:

1. Obcestni nasad tepk ob cesti Gotna vas—Šmihel. Tepke so posajene ob obeh straneh ceste. Obcestni nasad samo ob eni strani ceste pa je zasajen ob cesti Grm—Šmihel.
2. Pašniški sadni nasad se nahaja na Gričih, na severni strani Grma.
3. Njivski nasad je na južni strani Grma.
4. Pritlični sadni nasad je na zapadni strani Grma.

Vsi ti nasadi so razmeroma stari, zasajeni z raznimi sortami sadnega drevja.

Vsled pozebe so trpela vsa sadna drevesa, tako, da se je ravnateljstvo odločilo za regeneracijo svojih sadnih nasadov.

Leta 1930. je zasajen nasad pritličnega sadnega drevja sledečih sort:

Jablane:

Beličnik, Charlamovsky, Jakob Lebel, Pisani kardinal, Gdanski robač, Landsberška reneta, Dolenjska voščenka, Bellefleur, Londonski peping, Boskoopski kosmač, Damasonski kosmač, Mošanckar, Baumannova reneta, Porenski krivopecelj, Kanadka, Ontario, Boikovo jabolko, bobovec.

Hruške:

Amanliška, Clairgeau, Drouardovka, Boskovka, Gellertovka, Blumenbachovka, Viliamovka, Klappovka, Avranška, Pastorjevka, Fulvija, Charneuška.

Marelice:

Ogrska najbolja, Breda, Ambrozija, Melniška, Prava rana, Viktoria, Ananas, Schöllschitzer.

Breskve:

Arkanzas, Bela Magdalena, Aleksander, Brüggova rana, Veliki Mignon, Belegarde Galande, Amsden surpas, Bonovrier, Vaterloo, Zmagovalec, Willermoz, Mikado, Luiza rana, Wadel, Karl Vredov, Triumph.

Višnje:

Majska kraljica, Veliki Gobed, Holandska majska, Hortenzija, Lothovka, Lepotica iz Chatenay-a.

Slive:

Wangenheim, Bühelska, Zelena ringlota, Ana Späth, Zelena Magdalena, Löwenska lepotica, Viktorija, Levanjska orjaška.

Sortiment črešenj in jabolk se izpopolni še v tekočem letu.

Na vzhodni strani tega nasada se je zasadil 60 m dolg špalir navpičnih kordonov hrušk sledečih sort: Klapovka, Rdeča Nina, Pastorjevka in Avranška.

Kot ograja služi sortiment ribiza sledečih sort: Beli dolgogrozdni, Rdeči Versailer, Črni dolgogrozdni, Beli Versailer, Hongstons Castle, Rdeči Holandski, Beli Holandski in rdeči Verderski.

V omenjenem nasadu pritličnega drevja pa so se podsadile debele jagode sledečih sort:

Rdeča kapica iz Švabske, Jucunda, Louis Gauthier in Sladki stožec.

Obcestni nasad.

Stari obcestni jabolčni nasad ob cesti Grm—Šmihel se je le delno podsadil z moštno sorto hrušk zvano Kiferovka.

Njivski nasadi se regenerirajo z jabolčnimi sortami, ker so stara drevesa zelo pozebla.

V majhni dolini med šolo in gospodarskimi poslopji je zasajen sortiment poldebelnih in pritličnih sliv, skupno 75 dreves, 18 raznih sort.

Večji mladi nasad na Gričkih šteje 200 dreves sorte Baumannove renete in bobovca.

V zadnjih letih se je zasadilo mladega sadnega drevja okrog 550 komadov.

Ako pregledamo priloženo tabelo pozebe, izračunane v odstotkih, na sadnem drevju, vidimo, da je potrebno izvesti temeljito regeneracijo šolskih sadnih nasadov.

Visokodebelne jablane (stare povprečno 30 let).

Tek. štev.	Sorta	Število dreves	Pozeblo za					
			100 %	75 %	50 %	25 %	0 %	Povprečni % pozebe
1	Rdeči calvil	4	4	—	—	—	—	100
2	Charlamovsky	2	2	—	—	—	—	100
3	Dolenjska voščenka	15	13	2	—	—	—	96·7
4	Bolniška reneta	7	6	—	—	1	—	89·3
5	Rdeči iz Lož	6	5	—	—	—	1	83·3
6	Kaselska	29	17	6	4	2	—	82·8
7	Damasonski kosmač	1	—	1	—	—	—	75·-
8	Baumannova reneta	3	1	1	1	—	—	75·-
9	Landsberška reneta	3	2	—	—	1	—	75·-
10	Dr. Starčevič	4	1	2	1	—	—	75·-
11	Kanada	16	7	2	5	1	1	70·3
12	Pisani kardinal	19	9	2	3	5	—	69·7
13	Zlata parmena	49	24	1	7	15	2	65·3
14	Mošanckar	48	21	5	8	9	5	64·6
15	Jesenski kosmač	2	1	—	—	1	—	62·5
16	Tafelček	30	10	5	7	5	3	61·7
17	Bellefleur	22	6	4	5	7	—	60·2
18	Jägrova reneta	3	1	—	1	—	—	58·3
	Odnos . . .	263	139	31	42	47	12	75·8

Tek. štev.	Sorta	Število dreves	Pozeblo za					
			100 %	75 %	50 %	25 %	0 %	Povprečni % pozebe
	Prenos . . .	263	130	31	42	47	12	75·8
19	Bleinheimska	4	2	—	—	1	1	56·5
20	Cellini	4	1	1	—	2	—	56·3
21	Karmelitarka	4	1	—	2	1	—	56·3
22	Ananas	1	—	—	1	—	—	50·-
23	Lipovka	1	—	—	1	—	—	50·-
24	Parkerjev kosmač	5	—	1	3	1	—	50·-
25	Nepoznanec	29	3	4	6	5	11	35·3
26	Zlatičar	5	—	1	—	4	—	35·-
27	Karpentin	11	3	—	1	—	7	31·8
28	Gdanski robač	6	—	1	1	2	2	26·2
29	Bobovec	44	4	3	5	12	20	26·7
30	Ovčji nos	1	—	—	—	1	—	25·-
31	Rdeči štetinec	7	1	—	1	2	3	25·-
32	Ciganček	6	1	—	—	1	4	20·8
33	Ogrski pogačar	5	—	—	—	3	2	15·-
34	Osnabriški	2	—	—	—	1	1	12·5
35	Viržinski rožnik	5	—	—	—	2	3	10·-
36	Zeleni štetinec	3	—	—	—	1	2	8·3
37	Carjevič	10	—	—	—	1	9	2·5
38	Karmin calvil	1	—	—	—	—	1	0·-
39	Rdeči Astrahan	1	—	—	—	—	1	0·-
40	Harbertova renata	3	—	—	—	—	3	0·-
41	Primčevo	1	—	—	—	—	1	0·-
42	Kravajka	1	—	—	—	—	1	0·-
43	Rdeči kusinot	1	—	—	—	—	1	0·-
44	Sladka voščenka	2	—	—	—	—	2	0·-
45	Rottenheimska lesnika	1	—	—	—	—	1	0·-
46	Navadna lesnika	1	—	—	—	—	1	0·-
	Skupaj . . .	428	146	42	63	88	89	53·8

Uporaba sadja.

Obiranje sadja, pakiranje, vkuhavanje, sušenje, naprava sadjevca, kisa itd. vršijo izključno učenci.

Večja pozornost se polaga napravi brezalkoholnega vina. Kmetijska šola je napravila v poskusne namene v l. 1930 do 4 hl brezalkoholnega vina iz manjvrednih sort grozdja, in sicer:

a) s pasteriziranjem mošta v kotlu za kuhanje žganja;
b) s pasteriziranjem mošta v sodu;
c) s koncentriranjem mošta toplim potom;
d) s koncentriranjem mošta hladnim potom.

Vsi štirje načini so prav dobro uspeli. Pri razsluzevanju mošta nismo preprečili vrenje s kalijevim metalisulfidom, temveč s povišanjem temperature mošta na 45°—50° C. S pomočjo želatine in visoke temperature se je mošt očistil v 18 urah, filtriral na »Extra« filter in nato šele pasteriziral ali koncentriral.

Produkcija brezalkoholnega vina ima veliko bodočnost, potrebno pa je vendar žrtvovati dovolj časa in denarja, da se reorganizacija kletarske tehnike vsaj delno napelje na pravo pot.

Živinoreja.

a) Govedoreja.

Vsled stalno pereče potrebe po dobrem plemenskem materijalu za širši okoliš šole, se vzreji dobre plemenske živine posveča stalno velika pažnja. Šola redi živino sivorjave švicarske ali montafonske pasme, ki se je po celi Dolenjski že znatno razširila.

Stanje goveje živine začetkom l. 1930 je bilo 28 glav, koncem l. 1930 pa 24. Med letom se je prodal 1 dorasel bik, 2 kravi in 7 telet (3 bikci, 4 telička) vse za pleme okoliškim rejcem. Mesarju ni bilo nič prodano.

Prigon tujih krav se stalno veča, vsled česar mora vzdrževati zavod stalno 2 ali 3 bike. V l. 1930 je bilo pripuščeno 225 okoliških krav, skočnina se računa po Din 20·— Če računamo na enega plemenjaka največ 80 skokov, je pokazana potreba vzdrževanja treh bikov-plemenjakov.

Zavod vzdržuje za domača dela tudi po en par vprežnih volov. Ker so sedanji že stari nekaj preko 6 let, vzreja že zopet

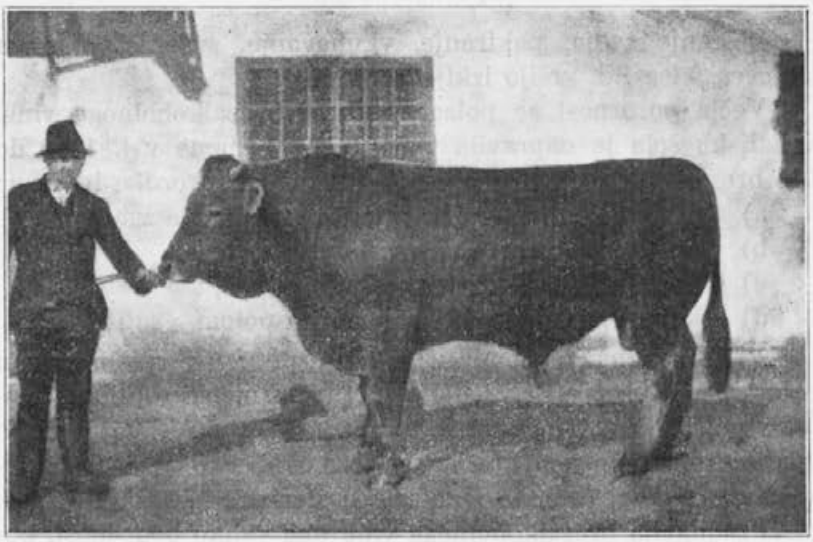

Bik Apis
večkrat odlikovan na razstavah in licenciranjih.

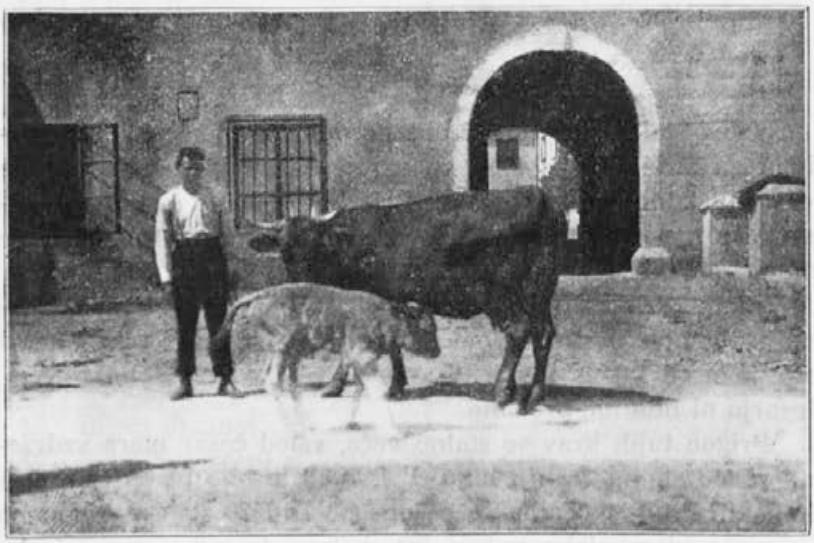

Krava Srna
z bikcem, ki je tehtal ob porodu 54 kg.

par juncev, sedanji voli pa se od decembra 1930 več ne uporabljajo za delo, da se lahko primerno podredijo, nakar bodo spomladi prodani mesarju.

Tekališče za teleta in drugo mlado živino se je ogradilo z novo, močno ograjo, ker je bila stara že popolnoma za nič. Vsled potrebnega gibanja na zraku in solncu se mlada plemenska živina izganja tudi v času, ko ni paše, v tekališče, če količkaj dopušča vreme.

Na novo se je napravila tudi ograja ob obeh straneh skoro 500 m dolge poti od govejega hleva pa do napajališča ob Težki vodi, da živina ne uhaja po njivah in travnikih, ko se dnevno dvakrat žene napajat na potok.

Da za šolski vinograd ni potreba vsega hlevskega gnoja voziti po slabi in strmi poti v Trško goro, je zavod odstopil spomladi 1930 eno kravo ondotnemu viničarju, za vporabo mleka, gnoj pa se uporablja za šolski vinograd. V isto svrho in za nekatera dela v vinogradu in za vinograd se v nekaterih časovnih razdobjih nahaja v Trški gori tudi konjič bosenske pasme.

b) Prašičereja.

Stavba in dogotovitev novega svinjskega hleva se je zaradi državno-politične spremembe in prenosa poslov bivše oblastne samouprave na banovinsko nekoliko zavlekla. Radi tega ni bilo mogoče v l. 1930 še vseliti prašičev v nove svinjake. Upati je, da bo že kmalu v začetku prihodnjega leta stavba kolavdirana, nakar se vse živali premeste vanjo, ker se posebno vsled razširjenja plemenske prašičereje v starih ni mogoče več gibati, ne glede na njih siceršnjo neprimernost. Več ko polovico prašičev mora zavod v celem letu 1930 držati v zasilnih kočih okrog starih svinjakov.

Vsled precej razvite plemenske prašičereje v bližnjem in širšem šolskem okolišu, je — naravno — tudi prigon plemenskih svinj zelo močan. Vsled tega zavod več ne more izhajati z manj nego tremi mrjasci. Izmed teh je eden nemške žlahtne pasme, dva pa nemške požlahtnjene — Höscheve pasme. Plemenskih svinj je vzdrževala šola v l. 1930 9 in sicer 3 nemške žlahtne, 1 križanko Jorkšir — nemške požlahtnjene in 5 nemške požlahtnjene pasme. Te plemenske svinje so skotile v tem letu 138 pujskov, kateri so se povečini oddali za pleme okoliškim

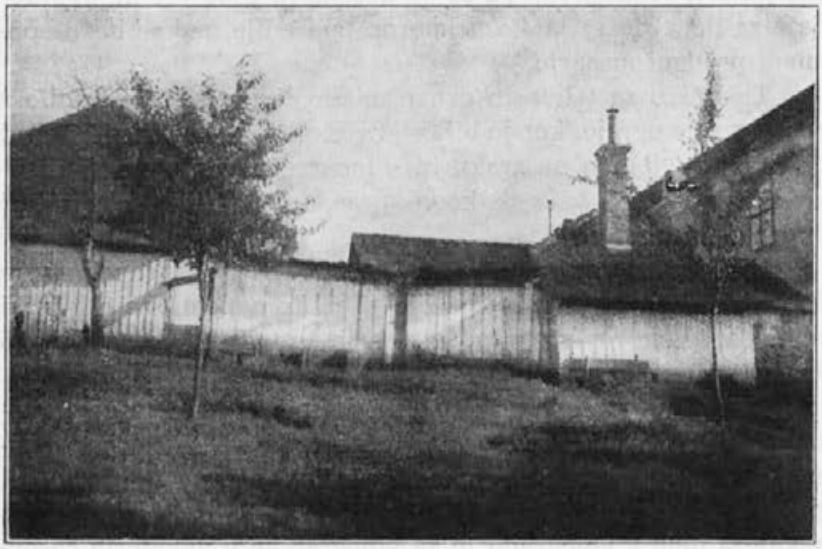

Stari svinjaki.

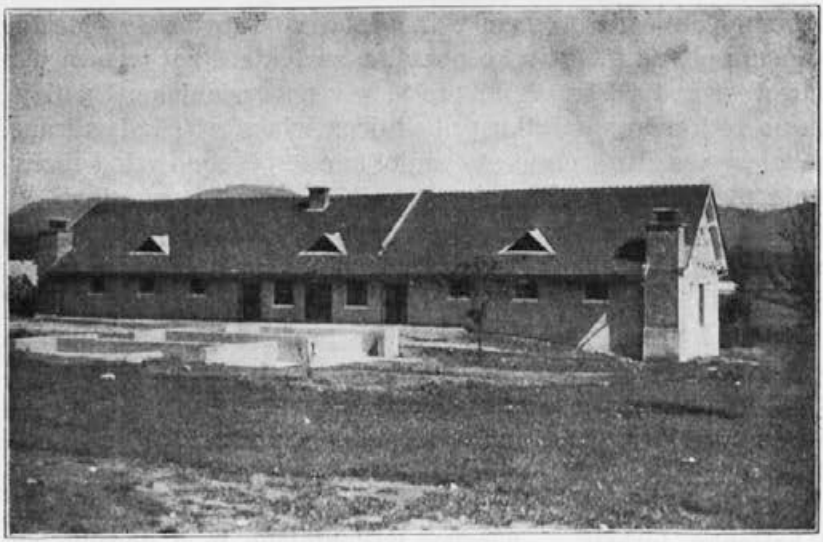

Novi svinjaki.

rejcem, le nekaj jih je ostalo doma za pitanje in zakol za šolski internat.

Radi precejšnje potrebe internatske kuhinje, posebno na masti, se mora namreč zaklati po primernem opitanju tudi precej živali doma. Za 14 prašičev v l. 1930 se je porabilo v pitalne svrhe 7225 kg drobnega krompirja, pese in korenja (približno eno polovico krompirja, drugo pese in korenja), 1689·50 kg zmesi koruze in ječmena v razmerju 2 : 1, 176 kg riževe krmske moke, 115·50 kg lanenih tropin in 136·50 kg ribje moke (slednje dvoje za pitanje mlajših prašutnikov).

Početna teža vseh pitancev je znašala 1532 kg, končna teža pa 2416 kg, prirastek je bil torej 884 kg ob navedeni porabljeni krmi. Najboljši povprečni dnevni prirastek je znašal 0·93 kg, najslabši pa 0·47 kg. Celokupni povprečni dnevni prirastek je znašal 0·72 kg, torej blizu $^3/_4$ kg, kar smemo smatrati vsekakor za zelo zadovoljivo, posebno če vpoštevamo, da se uporabijo za pitanje samo t. zv. »izbirki«, ker gredo najboljši pujski za pleme. Če odštejemo vrednost vse uporabljene oblode (močne krme) se ostala pitalna krma — krompir s peso in korenjem — izplača 58 Din na 100 kg —, računajoč kilogram žive teže po 8·50 Din.

Na željo Ljubljanske luščilnice riža v Ljubljani se je napravil tudi pitalni poizkus z riževo krmsko moko. Poizkus se je izvedel na sledeči skupinski osnovi:

Odbrani so bili 4 prašutniki, prašički in svinjke kastrirani. (Dva sta bila odločena za poizkus z riževo moko, dva pa kontrolna ob isti pitalni hrani, razen riževe moke, ki je bila pri njih nadomeščena z zdrobom (šrotom), $^2/_3$ koruze in $^1/_3$ ječmena. Dnevna krmska norma je bila:

1. Poizkusna skupina
(2 prašiča):

10 kg krompirja,
0·50 kg ribje moke,
3 kg riževe moke.

2. Kontrolna skupina
(2 prašiča):

10 kg krompirja,
0·50 kg ribje moke,
3 kg $^2/_3$ koruznega in $^1/_3$ ječmenovega zdroba.

Šolski mrjasec Heško
v tekališču.

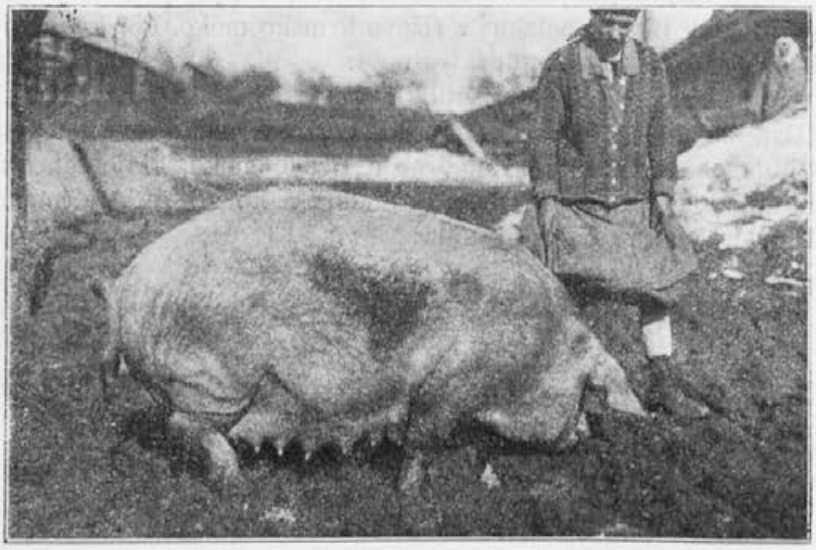

Svinja Jura
visoko breja, na dnevnem izprehodu.

Pri vsakotedenskem tehtanju so se ugotovili sledeči prirastki:

Poizkus z riževo moko:

Štev. prašiča	Početna teža kg dne 6. nov.	13. nov.	20. nov.	27. nov.	4. dec.	18. dec.	25. dec.	1. jan.	Prirast v 8 tednih	Skupni prirast kg	
		kg									
177	78	83	90	100	105	109	114	118	40	—	Poizkusna skupina z riževo moko.
178	76	83	88	96	98	99	99	107	31	71	
02	76	84	88	93	103	107	114	118	42	—	Kontrolna skupina.
183	75	79	87	93	102	107	144	120	45	87	

Kakor je razvidno, je pridobila kontrolna skupina v osmih tednih 16 kg več na teži, nego poskusna.

Končno pripominjamo, da je bil tek poizkusnih prašičev z riževo moko nekoliko slabši — niso tako z veseljem žrli kakor kontrolni. Vendar so požrli do prihodnjega krmljenja vse.

Zdi se, da s a m a riževa moka najbrž ni najprikladnejša za krmljenje, temveč v zmesi z drugimi močnimi krmili, ker izgleda, da sama zmanjšuje apetit, pa tudi dijetsko ne more najbolje učinkovati, ker je šlo od poizkusnih prašičev bolj redko blato — delna driska —, dokler so bili krmljeni z riževo moko.

c) Vprežna živina.

Na zavodu se vzdržuje redno 5 konj za vsa poljska dela, gospodarske vožnje in lažje vožnje, potrebne pri številnih tečajih in strokovnih predavanjih v okolišu šole, kakor tudi za nadziranje dela na oddaljenih šolskih zemljiščih: na Trški gori, Smolenji vasi in v gozdovih. Spomladi 1930 je bil eden konj prodan, takoj nato je bil kupljen konjič bosanske pasme za razna dela v matičnjaku in trsnici, kakor tudi za manjše vožnje in dela v vinogradu Trški gori. Poleg povprečno 10—12 kg do-

brega travnega sena ali detelje dobi še vsak 1—3 kg ovsa, odvisno od dela kakršno pač opravlja. V l. 1930 ni bilo zaznamovati nobene posebne bolezni pri konjih.

Za dela na polju, posebno oranje, in bližnje vožnje uporablja zavod stalno po en par doma vzrejenih volov. Ker so sedanji že v sedmem letu, se od decembra 1930 več ne vprezajo, temveč so namenjeni, da se po opitanju odprodajo mesarju. Na njih mesto se vzrejajo junci, ki so koncem l. 1930 nekaj čez leto stari. Seveda ne bodo v l. 1931 še za nobeno resno delo sposobni, vsled česar bo treba spomladi dokupiti še en par konj za obdelovanje posestva v l. 1931, ker 3 pare vprežne živine zavod nujno potrebuje. Ko mladi voli dorastejo, se dva konja zopet odprodasta.

č) Perutninarstvo.

Zavod redi povprečno 50 kokoši in 3 peteline rjave štajerske pasme. V l. 1930 so znesle kokoši 5393 jajc, tako da je povprečna nesnost na kokoš blizu 108 jajc letno. Najboljša kokoš je znesla 191 jajc. Za valenje se jemljejo jajca od najboljših nesnic, s posebnim ozirom na njih zimsko nesnost (oktober, november, december) in na zaključke perutninarske enkete glede standardizacije štajerske kokoši, ki se je vršila 22. novembra v Celju. Ker bo od l. 1931 na zavodu tudi selekcijska postaja te pasme, se bo tej pasmi in sploh kokošjereji posvetila še posebna pažnja, v kolikor bo to pripuščala zahtevam modernega perutninarstva povsem neustrezajoča kurnica. V prihodnjem letu mislimo pripraviti za valenje umetni valilnik za ca. 180—200 jajc, čeprav bo uspeh nekoliko problematičen, ker manjka zato primeren prostor, posebno za umetno odgojo piščancev. Ko bo pa enkrat rešeno pereče vprašanje ustrezajoče kurnice, se bo tudi ta panoga zamogla prav uspešno razmahniti.

Radi neprimernih in premajhnih prostorov se v l. 1930 poleg kokoši ni redilo druge perutnine, razen okrog 20 rac podeželske bele pasme za tekočo uporabo.

d) Mlekarstvo.

Od dnevne uporabe in prodaje mleka preostalo mleko se vsak dan predela v domači mlekarni v smetano in maslo, ali pa v sir. V tedensko službo prideljeni učenci se tako vadijo v

vsakdanjem ravnanju z mlekom, odnosno z njegovo najvažnejšo predelavo. Poleg tega se vršijo tam tudi najpotrebnejše preizkušnje na spec. težo, tolščo po Gerberju itd.

Celokupna množina v l. 1930 namolzenega mleka je znašala 28.637·75 l, ki se je sledeče porabila:

	Prodano naročnikom in raznim	9.663·25
	Za napajanje telet	4.303·—
	Pokrmljeno pujskom in prašičem	2.268·—
	Za šolski internat (kuhinjo)	3.293·50
Predelano	a) na smetano in maslo	8.761·—
	b) na sir trapist	349·—
	Skupaj . . .	28.637·75

Posamezne krave so dale sledeče množine mleka:

Štev.	Ime	Mleka *l*	Molznih dni	Opomba
18	Šoja	979·—	126	Prodana v maju
31	Bistra	2580·—	313	
52	Goldi	3902·—	318	
51	Lizeta	4006·50	365	Vsled obolelosti v okt. en teden skoro prisušila
32	Blaža	2561·50	316	
15	Srna	2402·75	301	
13	Žura	667·75	67	Visoko breja prodana v maju
6	Luca	2914·—	340	
9	Sivka	2233·25	307	Stara 13 let
11	Vijolica	3564·25	344	
35	Cvetka	1580·75	189	Prvesnica; doba sesanja teleta nevšteta
39	Mara	1246·—	177	Prvesnica; doba sesanja teleta nevšteta
	Skupaj	28637·75	3163	

Povprečna dnevna molža v l. 1930 je znašala za vse krave 9·05 l, povprečna mlečnost v hlevu pa 3.303·25 l. Pri tem ni vpoštevano mleko dveh prvesnic, ki so ga teleta posesala. Teleta prvesnic se namreč pripuščajo k sesanju, da se na ta način bolje razvijejo mlekotvorni organi. Sicer pa molzemo krave takoj po porodu in teleta napajamo, kar je radi odmere prave množine potrebnega mleka ugodno in za kontrolo tako prehrane teleta kakor mlečnosti krave neizogibno. Seveda se pri tem strogo pazi na to, da dobijo teleta popolnoma sveže mleko pri telesni temperaturi, — pozimi se zategadelj napajalnik prej ogreje — in v popolnoma snažni posodi.

Za dosego čimboljše mlečnosti se izvršuje vztrajna selekcija odnosno odbiranje plemenskega materijala. Kakor pričajo rezultati zadnjih par let, se cilj polagoma sicer, pa sigurno doseza. Svrha selekcije pri naši goveji živini pa ne sme biti brezpogojna mlečnost, čeprav na račun konstitucije, temveč srednja pot: povprečna mlečnost 3.600—4.500 l pri tem pa še vedno krepka, odporna stavba telesa vsestransko pravilnih in korektnih oblik, da se s tem zadosti tudi potrebi po čvrsti vprežni živini, ki jo naše kmetije skoraj izključno uporabljajo, pa da se da ta živina po izrabi še lahko opitati, da se potem čimbolje vnovči. S tega stališča izvaja zavod selekcijo svoje goveje živine.

Čebelarstvo.

Zavod ima star čebelnjak, zgrajen po vzorcu kranjskih čebelnjakov iz prejšnjih stoletij. Je dokaj prostoren (za 27 A. Ž. panjev) in opremljen z modernimi pripravami. V njem je zloženih 26 A. Ž. panjev, od teh 9 starejšega, a 17 najnovejšega sistema, z begalnico, verando itd. Poleg tega ima zavod nekaj panjev drugih oblik in mer (amerikanskega, Gerstungov panj, Albertijev panj, Gödererjev panj), ki pa so že vsi zastareli in neporabni. V bodoče se bodo v učne svrhe naročili novi in obljudili.

Čez zimo se pusti 18—20 družin in kakšna rezervna družinica zaradi matice. Čebelari se radi pouka mešano: deloma na roj, deloma na med.

Preteklo leto je bilo za čebele srednje. Spomladi je v okolici šole pognala točila mana (drevesni sladki sok), ki da prav gost

in zelo temen pridelek. Po odcvetju trav pa do ajde ni paše. Kdor je vzel lani čebelam kaj prida, je moral pred ajdo vračati. Ajda je bila srednja, med zelo voden. Šolske čebele so bile v Smolenji vasi v ajdi radi preselitve v nove panje in preuredbe čebelnjaka. Zabeležiti je treba, da je kljub straži in ključavnicam neki tat izropal dva najlepša panja, čebele zažveplal, med s satjem vred pa odnesel. Zazimili smo 18 močnih družin.

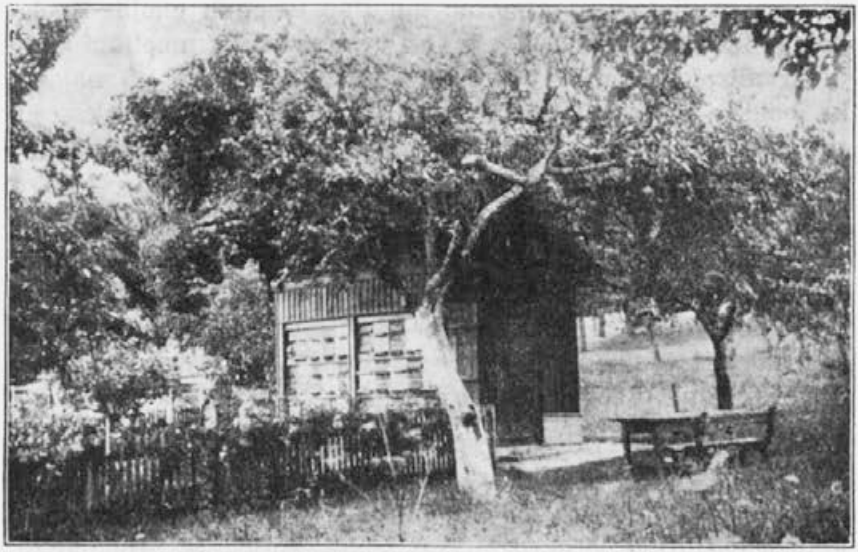

Šolski čebelnjak.

Travništvo.

Kakovost travniških tal ni najboljša; dočim bi bili travniki ob Težki vodi (Pod Regerčo vasjo in Veliki travnik) še primerno globokih tal, so pa izpostavljeni skoro vsako leto dvakrat poplavi v ostrih vijugah tekočega in nereguliranega potoka Težke vode. Vsled tega je učinkovitejše izboljšavanje zelo otežkočeno, temeljita prenovitev z oranjem in novo zasetvijo pa sploh nemogoča vsled stalne nevarnosti odplave preorane plasti po večkrat naraslem potoku. S pomočjo travniških bran, skarifikatorja, uleženega komposta in travnih semen, se radi tega skušajo travniki — vsako leto primeren del — vsaj pomladiti, da bi se dosegli trajnejši boljši pridelki.

Višje ležeči travniki imajo pa zelo plitvo plast zemlje, tu in tam jo skalna spodina celo prodre. Jasno je, da zamorejo le-ti bolje obroditi le v letih z zadostnim deževanjem, ker količkaj večja suša zelo ogroža pridelek, zlasti otave.

Poleg intenzivnega mehaničnega izboljšavanja travnikov: vsestranskega čiščenja, brananja, skarificiranja, razgrabljanja krtin itd., se dela na povečanju travniških doprinosov tudi z racijonalnim gnojenjem. Poleg že omenjenega komposta in gnojnice se gnoji tudi s primerno množino umetnih gnojil. Za to leto je izveden tudi večji poizkus s sestavljenim umetnim gnojilom nitrofoskalom (4% N, 8% P_2O_5, 8% K_2O) po nalogu kr. banske uprave. Na 1 ha se je potrosilo 500 kg, poizkus se vrši na 4 ha travnika razne kakovosti, ravno ista površina podobne talne kvalitete pa služi kot kontrolna parcela.

Skupna površina vsega travniškega sveta znaša 12·50 ha. Pridelalo se je v l. 1930 457 q sena, 113·50 q I. otave, 70 q II. otave, poleg 700 q skrmljene zelene trave in 100 q II. zelene otave porabljene za ensilažo, kar bi približno dalo še do 200 q suhega sena. Skupen pridelek sena bi bil v tem letu torej okrog 840·5 q ali povprečno 67 q na ha.

Za ensiliranje zelene krme: zelene koruze, pesnice, repnice, bučevine, zadnjih otav itd., služi šoli betonirana jama v velikosti 14 × 4 × 1·2. Poleg že omenjenih 100 q zadnje otave se je v l. 1930 ensiliralo še okrog 150 q zelene koruze in druge zelenine, ki se potem pozimi s pridom pokrmi posebno kravam, v manjših porcijah pa tudi mladi živini, ker izborno nadomešča druga sočna krmila. Preostanki po spravljanju zelja so se zopet zrezali v slamoreznici, bilo jih je do 80 hl, na isti način shranjeni kot zelje služijo celo zimo in zgodnjo pomlad kot okusna krma za vse plemenske prašiče in pršutnike, ki ostanejo za drugo leto.

Pašnik na »Gričih« meri nekaj nad 2 ha in leži na severni strani šolskih poslopij. Že po velikosti ne zadostuje za popolno prehrano vse goveje živine v pašni dobi od maja do oktobra. Poleg tega je pa to zelo kamenit teren, vsled česar že v malo sušnem letu peša v rasti. Kljub temu se živina stalno dvakrat dnevno izganja na pašo vsled potrebnega gibanja na svežem zraku in solncu. Po paši pa se dokrmlja še v hlevu z zeleno krmo.

Pašnik je razdeljen na 4 predele, ki se postopoma spasejo. Gnojen je vsako leto največ z gnojnico, pa tudi z umetnimi gnojili v kolikor manjkajo gnojnici nekatere gnojilne snovi kot fosforna kislina in apno. Ravno tako kot travnik je tudi pašnik temeljito podvržen vsakoletnemu mehaničnemu obdelovanju, čiščenju in podobno.

Ludovik Puš:

Človek in čebela.

Razmerje med človekom in čebelo pojmujemo v znamenju žela. To sicer neznatno, vendar dokaj izdatno orožje ima pri čebeli svoj pomen. Kajti brez žela bi bila čebela proti svojim sovražnikom brez moči; sovražnikov ima precej in ne ravno med zadnjimi je človek — neuk čebelar, ki s svojo neokretno in neveščo roko škodljivo posega v čebelino življenje in često več škode čebelni družini napravi kot vsi ostali sovražniki čebel. Prav je zato, zelo prav, da je Bog dal mali živalci tako hudo orožje! Še tako bi hotel marsikak šušmar biti čebelar, čeravno nima o ravnanju s čebelo in čebelno družino pravega pojma; čeravno ve o čebelnem telescu in ustroju družine prav malo. A takšnim »čebelarjem« čebele same preženo njihove slabe načrte in krivo početje.

Kdor hoče postati pravi, resnični čebelar in užiti pri čebelicah poleg dohodka, ki mu pride v mošnjiček, tudi lepe zabave ter pozabiti vsakdanje križe in težave, mora skrbeti, da se čebelam privadi, kajti nasprotno se ne zgodi, da bi se namreč čebele dale udomačiti, kakor udomačiš lisico ali srno ali kakšnega ptička. Med takozvano divjo čebelo in domačo ni nobene razlike in je od muh recimo tako-le modrovanje: »Ja, saj tebe čebele že poznajo, pa ti nič žalega ne store!« Narobe bo res:

Ti poznaš čebele, pa prav ž njimi ravnaš in niso hude. Ne bo tedaj napak, če kratko pogledamo v tisto knjigo o lepem vedenju, ki velja za obnašanje v čebelnjaku!

Ko stopiš v čebelnjak, da opraviš gotovo opravilo pri čebelah, ni vseeno, kako si oblečen. Če si prišel v temni, kosmati obleki, se ti bo pri količkaj neugodnem razpoloženju v »čebelni republiki« slabo godilo. Črna in kosmata obleka draži čebele. Zato bo že umestno, da si kupi čebelar svetel in gladek plašč recimo iz platna ali nečesa podobnega. Saj ima človek pri čebelah tudi tako delo, pri katerem si pomaže obleko; plašč mu pride prav kar na dve plati! Ako imaš na glavi kosmat plišast klobuk, se bodo z vso silo zaletavale čebele vanj in ga nagosto nasadile z želi. Čebelarja sicer to nič ne boli, ako nima srca za svojo živalco, a če ga ima, mu je žal vsake čebelice, ki mora po piku žalostno in v hudih mukah končati. Te muke trajajo včasih po raziskavanju dr. Zandra 5—6, celo 8 dni. Kakšne strašne posledice so to za ubogo živalco! Pravi čebelar iz tega razloga, ne zavoljo bojazni pred pikom, vedno vse ukrene, da čebele čim manj pikajo. Zakaj vsak pik je plačan z življenjem čebele. Želo ima namreč na koncu majhne kljukice, ki ne puste v količkaj prožnem predmetu žela izvleči. Ker pa čebela vseeno odleti, se ji želo z drobovjem na koncu zadka vred izpuli in ostane v predmetu, sama se pa z grozno zevajočo rano poda smrti v naročje.

Brez pokrivala tudi ni dobro bratiti se s čebelami. Zlasti onemu ne, ki ima kaj las. Takoj se katera zaleti vanje in s sikajočim in strašno jeznim brenčanjem poskuša priti do kože, da bi pičila. Ko začujejo druge ta bojni klic, so pripravljene tovarišici pomagati. In lasje se polnijo in muzika raste. Pa ni več mogoče teh čebel dobiti iz las, razen stlačene. Ne čebelarimo tedaj razoglavi, ampak najboljše pokriti z belim slamnikom.

Potnega človeka čebele kaj rade naženejo. Sploh so zelo občutljive za različne duhove. Znano je, da se poznajo člani iste družine po duhu, ki ga ima gnezdo. Tujko, ki bi se hote ali pomotoma hotela med nje pomešati, vržejo neusmiljeno ven. Duh ene družine je drugi zopern in je znak za boj. Ko opravi čebelar en panj, kjer je prijemal satnike, lovil morda celo matico itd., se odpravi kar v naslednjega. Roke mu pa gotovo dišé po prejšnji družini. Ni čuda, če razdraži novo! Kakor hitro se pa začno čebele v malem razburjati, se razburjenje kot povodenj

širi in večkrat delo čisto zavre. Važno je torej roke med delom umivati. Ravno tako tudi orodje. V vsakem sodobnem čebelnjaku mora biti umivalna priprava. Ta služi zopet na dve strani: na to, ki sem jo pravkar omenil in pa na drugo, da se namreč s skrajno snago branimo pred širjenjem raznih klic in bacilov čebelnih kužnih bolezni. Dobro je imeti pri roki kot razkužilo stekleničico salmijaka, ki ga dobimo v drogeriji ali v lekarni. Zlijemo ga v vodo nekaj kapljic in se v njej umijemo. Prav na isti način se razkuži orodje. Na ta način lahko odstraniš z rok in orodja tudi nadležno zadelavino, ki se prijemlje kakor smola.

Ne dihaj v čebele, kajti človeška sapa jim je nadležna, hudo zoprna pa, če si pil alkoholne pijače. Ako se začneš močno potiti, je najbolje da greš.

Dobro se je držati tudi določenega časa za razna, zlasti bolj sitna in dolgotrajna opravila v panju. Nikakor ni svetovati, da bi si izbral tak čas, ko so vse čebele doma; torej zgodaj zjutraj ali proti noči ali ob deževnem vremenu. Prvič je delo pri polnem panju zelo otežkočeno, ker nimamo prostora in čebele pri količkaj nerodnem gibu na debelo taremo; drugič so pa najhujši bojevniki doma, to so starice, one, ki skrbe za »zunanjo politiko« družine. Imajo polne mehurčke strupa in brezprimeren pogum in odločnost. Teh se je treba bati, edino teh! Mladice ne storijo nič, lahko počneš z njimi marsikaj; pičijo le, če katero pritisneš. In če piči, to ni nikak pik. Saj nima skoro nikakega strupa. Drugače je pri stari gardi. Če te vseka, krepko izda! Na pičenem mestu se naredi najprej bel mehur, ki se pri marsikom (zlasti začetniku) začne sumljivo večati, tako, da je na pr. obraz naravnost strašen. Vsi niso enako občutljivi. Boli sicer vse enako, le zunanjih znamenj nimajo enakih. Večini starejših čebelarjev se sploh ne pokaže nobena posledica po pikih; pravimo, da so dosegli imuniteto. Organizem se namreč počasi navadi na te injekcije in nič več ne protestira. Nekateri pa ostanejo vse življenje zelo občutljivi. Celo bljujejo, izpuste se jim lise po vsem životu, kakor bi jih nabili s koprivami, vrti se jim in včasih omedlijo. To so pa zelo redki slučaji. Le-ti seveda niso rojeni za čebelarje. Navadno tudi ne silijo med nje.

Čebelni strup je po raziskavanjih Langerja, Pantzerja in Fleuryja kemično zelo zamotan skupek raznih snovi in je po-

doben kačjemu strupu. Ne vsebuje pa nikakih bakterijev, ki bi rano zastrupili v pravem pomenu besede (kakor na pr. pik muhe, ki prenese bakterije). Pač pa razkroji čebelni strup na pičenem mestu krvna telesca, ki se vnamejo in povzročijo vročino na tem mestu in večjo ali manjšo oteklino ter otrpnenje kože. Bolečina sama traja navadno prav kratko, vse ostale posledice pa izginejo brez sledu, v enem ali dveh dneh. To je običajna posledica pika. Prav redko se dogodijo slučaji, da ima pik smrtonosne posledice. Ako bi pičila čebela človeka, ki ima zelo slabo in bolno srce, ravno v žilo in bi prišel strup takoj in v večji množini naravnost v kri in ž njo v srce, bi utegnilo nastopiti nevarno utripanje srca, ki bi lahko motilo celoten organizem in povzročilo smrt. Toda to so bolj mnenja učenih ljudi, ki se v resnici skoro nikoli ne uresničijo.

Ako je koga pičila čebela, naj takoj potegne želo iz rane. To je za posledice pika najvažnejše. Želo namreč deluje še potem, ko je čebela že odletela ali ko smo jo odbili, in hitro vliva strup v rano. Čim več pa pride strupa v kožo, tem huje se rana vname in tem bolj boli. Želo z nohtom odstranimo, rano iztisnemo in namažemo s slino, nato pa lahko še s salmijakom ali navadnim milom. Najobčutljivejša je koža okrog oči in ust.

Že stari narodi so pripisovali čebelnemu strupu tudi zdravilni učinek. Tudi dandanes veliko pišejo o tem. Thraenhardt trdi (glej Zander III., 54), da ima pri reumatikih gotovo uspeh. Treba je pa 2—3000 pikov. No, vsekakor neprijetno zdravljenje. Gotovo bodo po znanstvenih ugotovitvah od čebel pridobivali strup in ga vbrizgavali bolnikom v večjih količinah. Prav z gotovostjo moremo trditi, da ima čebelni strup izvrstne zdravilne učinke za nekatere bolezni. Da na organizem ne vpliva kvarno, ni treba iti daleč po dokaze. Kar naše stare čebelarje poglejmo! Bog ve, koliko pikov so dobili, pa so čvrsti in krepki dočakali starost.

Kadar se namenimo za delo v panjih, si pripravimo k rokam vse orodje, ki ga bomo potrebovali. Kajti če ga bomo iskali, ko bo panj odprt in gnezdo razkopano, bomo razburjenje čebel le povečali, to pa povzroča pikanje. Vsa dela pri čebelah opravljajmo mirno, lagodno. Že pri odpiranju se dober čebelar ogiblje sunkov in udarcev, pri razkopavanju gnezda pa vseh naglih in nervoznih gibov. Vsako pre-

mikanje telesa ali rok bodi počasno, vse kretnje zelo mirne. To je zelo važen pogoj za ohranitev miroljubnosti čebel. Če te vendarle kje zaskeli, ne spusti satnika s čebelami vred na tla, da si odbiješ čebelo, ampak potrpi in to opravi brez naglice. Zakaj naglica se hudo maščuje. Namesto enega dobiš takoj pet ali deset pikov, in to je dobiček. Po daljšem pregledovanju se tudi krotka družina prične razburjati. Druge pomoči ni, kakor da hitro končaš. Sicer se čebele nekoliko pomirijo, če puhneš nanje nekaj dima od drevesne gobe ali od strohnelega lesa (na pr. vrbovega) ali euskola, ki ga kupiš pri Čebelarskem društvu, toda to ne traja dolgo. Dim sicer cenijo čebelarji zelo visoko in po pravici. Toda ni vsak dim enako dober. Tobakov bolj razburja kakor miri. Najenostavnejši in najcenejši je dim od gob ali trhlega lesa, ki je prijeten in neškodljiv. Uporabljati ga je pa treba že takoj, ko panj odpremo, da si ž njim odženemo žival in ji ne pustimo, da se prične razburjati. Vedno se seveda to ne posreči, ker čebele niso zmiraj »razpoložene« za čebelarjevo brskanje po panju, ki je dostikrat res nepotrebno. Za dimljenje uporabljamo razne aparate, ki jih tu ne bom popisoval.

Dober čebelar se nikoli ne loti dela v panjih z rokavicami. So čisto brezpotrebna ovira pri delu. Le rokave in hlačnice si je dobro zavezati, da ne silijo živalce pod obleko. Saj ne nameravajo s tem prav nič drugega kakor da se skrijejo, pa jih obleka začne pritiskati in v obrambi pičijo. Obraz si zakrijemo le takrat, ko je delo pri čebelah nujno potrebno, pa so zelo sitne. Na primer pri ogrebanju in vsajanju rojev. Druge opravke pa rajši preložimo, če so čebele nerazpoložene, za en dan ali dva. Sploh pa veljaj pravilo, da naj se opravljajo v panjih le najpotrebnejša dela, za katera je treba prej dobro premisliti, kako jih bomo izvršili, da bomo čim manj dregali v čebelno gnezdo. Vešč čebelar si pri pogledu na žrelo prihrani marsikak nepotreben opravek. Kajti zaveda se, da je vsako poseganje v čebelno gnezdo motnja, ki se je čebele branijo. Znano je, da si največ dajo opraviti v panjih začetniki in neizvežbani čebelarji. Čim boljši je pa čebelar in čim izurjenejši, tem manj odpira panje.

So pa gotova opravila pri čebelah, ki so sitna, a neizogibno potrebna. Med nje štejemo odvzem medenega satja, zlasti iz medišč. Pri panjih z begalnico je posel res lahek. En dan prej se medišča z deščicami ločijo od plodišč, pa ni veliko čebel

več v medišču. Kjer pa begalnice ni, je delo težje. V medišču so večji del stare čebele, ki so hude. Zato jim je treba priti na pravi način do živega. Priporočam tak-le način: Predno se čebele ometajo z gosjo perutnico, jih je treba zložiti s satjem na kozico. Tega posla izjemoma prav nič obzirno ne izvršuj! Še v kozico lahko suneš, ko je vse lepo zloženo. Kar je posebno bojevitih, zlete na okno in tam ven, ostale pa planejo nad med in se ga do sita napijejo; potem pa padajo na sipalnik, kakor bi lešnike stresel. Seveda ravno za vsak slučaj to tudi ne velja, vendar se večinoma dobro obnese. Sploh je dobro pustiti, ko se panj odpre, da stare čebele takoj odlete, žrelo se pa — če ni opravek prav dolg — za ta čas zapre, da ne morejo notri.

Glavna pravila za ravnanje s čebelami sem skušal opisati. Izvirajo iz nekako neprijateljskega razmerja, ki vlada med človekom in čebelo. S pravim, veščim ravnanjem se to neprijateljstvo kaj hitro spremeni v resnično prijateljstvo. Žela sicer ni mogoče povsem izločiti, ali zmanjša se lahko njegov posel na zelo neznaten obseg, ki ne more neugodno vplivati na ljubezen, s katero neguje čebelar svojo živalco.